

NESTNIK

Lefnik XVIII.

Celovec, pefek, 7. junij 1963

Štev. 23 (1098)

Otto von Habsburg

močno razburja
duhove v Avstriji

V Avstriji se je zgodilo nekaj, kar nima primere v povojni dobi naše države: dvoje najvišjih sodišč — Ustavno sodišče in Upravno sodišče — je sprejelo neenake odločbe v istem vprašanju in s tem spravilo enotnost avstrijskega pravosodja v resno nevarnost. Gre za vprašanje povratka Otta Habsburga v Avstrijo, torej za problem, ki ni le pravnega značaja, marveč tudi velike politične važnosti.

Po zakonu iz leta 1919 so bili člani nekdanje vladarske hiše Habsburg-Lothringen izgnani iz Avstrije, njihovo premoženje pa je prevzela država. Od takrat vprašanje Habsburžanov za Avstrijo nikdar ni bilo več tako pereče, kot je postalo pred dvema leti, ko je Otto Habsburg poslal zvezni vladi lojalnostno izjavo, v kateri se odpoveduje pravicam do oblasti, ker se hoče kot zvest državljani republike vrniti v Avstrijo. Ko je vlada razpravljala o tej izjavi, so bili zastopniki ÖVP mnenja, da le-ta v polni meri zadostuje za podelitev pravice do povratka, medtem ko so socialistični člani vlade izjavili, da v korist varnosti republike odklanjajo povratek Habsburžanov. Zaradi neenotnega mnenja vlada ni mogla sprejeti veljavnega sklepa in tako je bilo vprašanje povratka Otta Habsburga spet odloženo z dnevnega reda.

S tem trenutkom pa se je začel drugi del tega problema: Otto Habsburg je namreč proti zvezni vladi vložil pritožbo najprej na Ustavno sodišče, katero je sklenilo, da za obravnavanje tega vprašanja sploh ni pristojno, in pozneje na Upravno sodišče, ki je 31. maja letos odločilo, da izjava Otta Habsburga zadostuje in da se le-ta po veljavnih zakonih lahko vrne v Avstrijo.

Prišlo je torej do neenake odločitve najvišjih sodišč, in to v vprašanju, ki mu pripisujejo pomen za nadaljnji razvoj Avstrije. Ne gre namreč le za neenotno stališče sodišč, marveč za načelno različna mnenja tudi pri obeh vladnih strankah. ÖVP je takoj po razglasitvi upravnosodne odločitve izjavila, da se bo ravnala po sklepu sodišča in da to pričakuje tudi od vseh drugih demokratičnih strank, SPÖ pa je ugotovila, da je bila s sklepom Upravnega sodišča dejansko suspendirana pravica soodločanja parlamenta, ki je predvidena v ustavi. Socialistično vodstvo je zahtevalo izredno sejo parlamenta, češ da sklep Upravnega sodišča poraja resno ustavno krizo in da o vrnitvi Otta Habsburga, glede katere najvišja sodišča niso zavzela enotnega stališča, lahko odloča le parlament kot zakonodajni organ in kot predstavnik ljudstva.

Na izredni seji parlamenta, ki je bila na zahtevo SPÖ sklicana v sredo, je prišlo do nove zaostritve položaja, o kateri so nekatere celo mnenja, da bo imela resne posledice za nadaljnji obstoj vladne koalicije med ÖVP in SPÖ. Zgodilo se je namreč spet nekaj, kar lahko imenujemo pravo »senzacija« za povojno Avstrijo: socialistični poslanci in poslanci FPÖ so skupno preglasovali ÖVP.

Med razpravo je prišlo do ostrih medsebojnih očitkov, ki so pravzaprav vsi izzvenili v zahtevi po pravni državi, le mnenja o tem se bistveno razlikujejo. ÖVP vztraja na tem, da je treba priznati odločitev Upravnega sodišča, socialisti in z njimi tudi FPÖ pa so mnenja, da je bilo načelo pravnosti prekršeno, ker je prišlo na eni strani do neenotnih odločitev najvišjih sodišč, na drugi strani pa je šla upravnosodna odločitev mimo zakonodajalca, kar nasprotuje ustavnim določilom. Posebno s strani SPÖ je bilo z vso odločnostjo poudarjeno, da parlament kot predstavnik ljudstva in s tem najvišji reprezentant ljudske volje ne sme dovoliti, da bi bile njegove pravice okrnjene.

Predlog, ki je bil izglasovan z glasovi SPÖ in FPÖ, zahteva od vlade, da najpozneje do 26. junija predloži zakon, ki bo izključeval protislovne odločitve najvišjih sodišč, poleg tega pa mora »avtentično interpretirati« zakon o Habsburžanih. Vendar pa seja parlamenta kljub temu ni privedla do dokončne odločitve v vprašanju povratka Otta Habsburga.

Slovenska prosvetna zveza

Prvič gostuje na Koroškem

hrvatski pevski zbor „Vladimir Nazor“ iz Zagreba

in priredi koncert

V NEDELJO, DNE 9. JUNIJA 1963 OB 15. URI
V VELIKI DVORANI CELOVŠKEGA DOMA GLASBE

Vstopnice od 10 do 25 šilingov v predprodaji pri krajevnih Slovenskih prosvetnih društvih in v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu ter pred koncertom pri blagajni.

Vabi odbor

Načela enakopravnosti, sožitja in miru

morajo biti uveljavljena tudi v gospodarskem sodelovanju

Delegacije 32 držav sodelujejo v Ženevi na zasedanju odbora za pripravo konference OZN o trgovini in razvoju, ki bo morala proučiti vse aspekte mednarodnega sodelovanja na področjih trgovine, gospodarstva in razvoja ter sprejeti smernice za čim hitrejšo odpravo sedanjega prepada med tako imenovanimi industrijskimi državami ter državami v razvoju. Različna stopnja v razvoju posameznih držav odnosno predelov sveta je danes eden glavnih problemov mednarodne politike, kajti »delitev sveta na bogate in revne je eksplozivnejša kakor delitev na Vzhod in Zahod«, kakor je med svojim nedavnim obiskom v Jugoslaviji poudaril tudi generalni sekretar OZN U Tan.

Zato sedanjemu zasedanju pripravljalnega odbora v Ženevi tudi posvečajo največjo pozornost širši svet. Dosedanje delo tega odbora, ki bo trajalo do 28. junija, je potekalo v vzdušju, ki ga v večini primerov označujejo kot stvarno in konstruktivno obravnavanje glavnih problemov, o katerih bodo razpravljali na bližnji svetovni konferenci o trgovini in razvoju. V nasprotju z drugimi forumi in ustanovami, ki se bavijo z mednarodnimi gospodarskimi problemi, se je odbor v Ženevi mnogo širše lotil splošnih gospodarskih in trgovinskih vprašanj; poglobil se je v vzroke in posledice sedanjih tendenc razvoja trgovine in gospodarstva na svetu, pričemer išče najboljše možnosti, da bi odpravili diskriminacije v mednarodnih gospodarskih odnosih. V teh odnosih je treba zlasti opustiti dosedanje prakso, po kateri industrijske države dajejo z eno roko pomoč nerazvitim deželam, z drugo roko pa jo jemljejo nazaj v neenakopravni trgovini.

Na zasedanju pripravljalnega odbora prevladuje mnenje, da bo morala biti konferenca OZN dovolj široka in univerzalna, da bi na njej lahko sodelovale vse dežele ne glede na razlike v družbeno-gospodarskih sistemih in stopnjo gospodarskega razvoja. Treba je namreč upoštevati, da je konferenca o trgo-

vini in razvoju sklicana prav v času, ko doživlja svet velike spremembe gospodarskega razvoja, ki imajo določene mednarodne posledice, o katerih bo treba doseči sporazumevanje. O tem sporazumevanju je vodja jugoslovanske delegacije na zasedanju pripravljalnega odbora med drugim poudaril, da bo konferenca OZN mednarodni sestanek, na katerem je treba doseči soglasje industrijsko razvitih dežel, socialističnih držav in razvijajočih se dežel o tem, kakšno mednarodno politiko je treba izvajati da bi na področju mednarodne trgovine čimbolj uspešno uresničili končne cilje OZN. Le-ti pa zahtevajo, da je treba tudi v gospodarskem sodelovanju uveljaviti načela enakopravnosti, sožitja in miru.

Pripravljalnemu odboru je bila predložena obsežna dokumentacija, v kateri nad 40 prispevkov sekretariata OZN, posameznih držav in mednarodnih agencij analizira specifične in najbolj aktualne probleme gospodarskega sodelovanja in trgovinske izmenjave, kot so izmenjave surovin, gospodarsko sodelovanje in trgovinska izmenjava med industrijskimi in manj razvitimi deželami, možnosti za gospodarski razvoj manj razvitih dežel, negativne posledice politike zahodnoevropskih gospodarskih grupacij in podobno.

Minister Kreisky o Južni Tirolski

V intervjuju za pariški dnevnik „Le Monde“ je zunanji minister dr. Kreisky izrazil upanje, da se bodo razgovori med Avstrijo in Italijo o južnotirolskem vprašanju kmalu obnovili. Dejal je, da pomeni ustanovitev komisije, ki jo je za obravnavanje tega problema ustanovila italijanska vlada, nekaj novega, kar je v skladu z njegovim stališčem, da je treba južnotirolsko vprašanje rešiti predvsem med Italijo in južnimi Tirolci.

„Želimo, da južni Tirolci dobijo podobno avtonomijo, kakršno ima francoska manjšina v dolini Aosta,“ je konkretno dejal minister Kreisky in pripomnil, da daje sporazum Gruber-De Gasperi Avstriji dolžnost in pravico, da se briga za usodo južnih Tirolcev. To pravico je z važnimi in pomembnimi resolucijami potrdila tudi skupščina OZN, zato „mislim, da se bomo lahko sporazumeli z Italijo o avtonomiji Južne Tirolske.“ Hkrati je minister Kreisky dejal, da so južni Tirolci po večini konservativci in se njihova politična izbira usmerja bolj na desno, „toda paradoks je, da so stranke zmerne levice pokazale več razumevanja za njihova vprašanja.“

Ob tej priložnosti je minister dr. Kreisky zavzel stališče tudi do vprašanja sporazuma med Avstrijo in EGS ter v tej zvezi

poudaril, da bo Avstrija sklenila z EGS samo take sporazume, ki bodo v skladu z državno pogodbo, z njenimi mednarodnimi obveznostmi in z njeno nevtralnostjo. Izjavil je, da se bodo prvi razgovori kmalu začeli in da bodo razjasnili nekatere strani tega vprašanja.

Atomska vojna bi bila blaznost

Čeprav si je ves svet na jasnem glede strašnih posledic, ki bi jih imela za človeški rod morebitna atomska vojna, se brez prestanka nadaljuje oboroževalna tekma in se dnevno kopičijo zaloge tudi jedrskega orožja. Posebno poglavje v teh prizadevanjih pa je nedvomno sedanje ustanavljanje atomskih sil Atlantskega pakta, h kateremu je pred nedavnim zavzel stališče tudi sovjetski maršal Jeromenko.

V članku, ki ga je objavila moskovska revija »Mednarodno življenje«, poudarja maršal Jeromenko, da ustanavljanje atomskih sil NATO ne prispeva h krepitvi splošne vojaške moči te aliance, marveč samo ustvarja še večje možnosti, da bi posamezne države članice NATO zanetile svetovni požar. Sovjetski maršal v tej zvezi tudi ostro zavrača mnenje, da bi bilo atomsko vojno možno lokalizirati v mejah Evrope, in opozarja, da bi atomska vojna, ne glede na to, na katerem koncu sveta bi jo začeli, še tisti hip dobila splošni značaj, kajti: dežela, ki bi bila tarča atomskega napada, ne bi utegnila ugotavljati, kje so postavljene rampe, s katerih so bile izstreljene rakete, marveč bi bliskovito odgovorila z atomskim udarcem po vsem področju agresivne koalicije.

Sovjetski maršal je ostro napadel tudi ameriške priprave za oboroževanje trgovskih ladij z raketami ter dejal, da tako oboroževanje silno povečuje nevarnost, da izbruhne vojna po naključju. Zlasti je opozoril na to, da ni nobenega jamstva, da Zahodna Nemčija, ko bo dobila atomsko orožje, ne bo zgubila sposobnost treznega in stvarnega presojanja mednarodnega položaja, kot se je to zgodilo že v obeh zadnjih svetovnih vojnah.

Ob koncu svojega članka je sovjetski maršal poudaril, da nihče ne ogroža zahodne Evrope niti se ne pripravlja, da bi jo napadel.

Papež Janez XXIII.

Po večdnevem nihanju med življenjem in smrtjo je v ponedeljek zvečer umrl papež Janez XXIII. Včeraj so ga začasno pokopali v kripti Petrove stolnice, pozneje pa ga bodo v smislu njegove zadnje želje verjetno prepeljali v lateransko cerkev.

Vest o papeževi smrti je globoko odjeknila po vsem svetu. Z Janezom XXIII. je umrl mož, ki si je kot človek in kot cerkveni poglavar pridobil ugled in spoštovanje pri vseh ljudeh ne glede na versko ali politično pripadnost. Čeprav je vladal le nekaj let, je v tem kratkem času napravil toliko koristnega za pomiritev in mir v svetu, da ni prav nič pretirano ugotoviti, da za pokojnim papežem iskreno zaluje ves miroljubni svet. To dokazujejo predvsem nešteti izrazi sožalja, ki jih v teh dneh prejema Vatikan iz vseh predelov sveta, ne samo iz krščanskih krogov, marveč tudi od vseh drugih verskih skupnosti ter od državljanov Vzhoda in Zahoda in vseh drugih držav. Tudi sožalna brzogovinka predsednika sovjetske vlade Hruščova je več kot navaden izraz olke in pravi med drugim: Ohranili bomo dober spomin na Janeza XXIII., čigar plodna dejavnost v korist ohranitve in utrditve miru je bila na splošno priznana in mu je prinesla spoštovanje vseh miroljubnih narodov.

S smrtjo papeža Janeza XXIII. pa se takoj postavlja tudi vprašanje njegovega naslednika. Predvsem se postavlja vprašanje, ali bo nadaljeval delo, ki ga je tako vzpodbudno in v korist vsega človeštva začel papež Janez XXIII., kateri bo v zgodovini zapisan kot veliki papež sporazumevanja in prijateljstva med narodi, kot vztrajni pobornik za enakopravne odnose med ljudmi ter pravičen mir v svetu.

Na Dunaju zaseda kongres SPÖ

Včeraj je na Dunaju začel s svojim delom letošnji kongres Socialistične stranke Avstrije, na katerem so se zbrali delegati iz vseh zveznih dežel. Na dnevnem redu kongresa so med drugim poročila vodstva stranke in kluba socialističnih poslancev, nadalje razprave o vprašanjih mednarodne politike, o notranji in posebej o agrarni politiki ter o razvoju stranke. Kongres bo zaključen z referatom predsednika SPÖ dr. Pittermanna in z volitvami novega vodstva stranke.

Od tokratnega kongresa sicer ni pričakovali kakšnih posebnih odločitev, ki so trenutno v ospredju avstrijske notranje politike in zadržanja Avstrije do posameznih mednarodnih vprašanj.

Manjšinsko šolstvo v Sloveniji

Cepprav živi na ozemlju Slovenije le okoli 12.000 pripadnikov narodnih manjšin — 2627 Italijanov živi v glavnem v občinah Koper, Piran in Izola, 9992 Madžarov pa v bivšem okraju Murska Sobota odnošno v glavnem v občini Lendava — je manjšinsko šolstvo v sosedni republiki urejeno ne glede na številčno moč manjšine tako, da je enakopravnost zagotovljena vsakemu pripadniku manjšine. Nekaj podatkov o tej ureditvi povzemamo iz članka, ki ga je o manjšinskem šolstvu v Sloveniji pred nedavnim objavil tržaški „Primorski dnevnik“.

Na področju Slovenije, kjer obe manjšini živita, je šolstvo zelo dobro urejeno, tako kot je v skladu z jugoslovansko splošno politiko do manjšin in njihovih kultur. V ta namen v Sloveniji vsako leto odvajajo znatna materialna sredstva, ki se od leta do leta večajo.

V koprskem okraju trenutno deluje 9 italijanskih osnovnih šol z 42 razredi, ki jih obiskuje 381 učenec. V dveh gimnazijah (v Kopru in Piranu) se šola 27, v italijanskem oddelku industrijske šole v Izoli pa trije pripadniki manjšine. Otroški vrtec v Kopru, ki ima tudi oddelke za italijanske otroke, obiskuje 21 otrok. V zadnjih šestih letih se je znatno dvignilo število otrok, ki obiskujejo italijanske šole: od 269 v šolskem letu 1956-57 na 449 v letošnjem letu.

Pripadniki italijanske manjšine v Sloveniji obiskujejo tudi visoke in višje šole. Trenutno koprski okraj in Slovenija štipendirata 16 takih študentov.

Za osnovne dejavnosti italijanskih šol odvajajo v koprskem okraju znatna sredstva, ki se stalno večajo. Tako je bilo leta 1959 v ta namen določenih 14, letos pa je v načrtu predvidenih 60,5 milijona dinarjev. Šolanje dijaka slovenske srednje šole stane v šolskem letu 1962-63 le 100.000 dinarjev, medtem ko znašajo isti stroški za pripadnika italijanske narodne manjšine 603.000 dinarjev. Tako je zaradi majhnega števila dijakov letni strošek šolanja otroka v italijanski gimnaziji šestkrat večji od onega slovenskega otroka.

Investicijske potrebe manjšinskega šolstva rešujejo v koprskem okraju postopno in vzporedno s potrebami slovenskega. Posebno zadnja leta so bile opravljene zelo pomembne investicije. Tako je bila v Bertokih zgrajena nova italijanska osnovna šola, v Piranu pa — kjer imajo skupno zgradbo za italijansko gimnazijo ter osnovno in srednjo ekonomsko šolo — so bila na njej opravljena temeljita adaptacijska dela. Letos so začeli tudi z deli v zvezi z adaptacijo in povečanjem italijanske osnovne šole v Luciji, medtem ko je bilo lani in leta 1961 začasno adaptirano poslopje za italijansko gimnazijo in osnovno šolo v Kopru. Perspektivni program razvoja pa predvideva tudi graditev italijanskega šolskega centra v Kopru, katerega gradnja, za katero so začetna dela že v teku, bo stala okoli 300 milijonov dinarjev.

Na narodnostno mešanem področju v Prekmurju je šolstvo dvojezično. Popolna dvojezičnost prihaja do izraza v istočasnem, zaporednem menjavanju se poučevanju vsakega predmeta v slovenskem in madžarskem jeziku. Taka ureditev je bila uveljavljena doslej v prvih razredih dvojezičnih osnovnih šol, medtem ko obstajajo v višjih razredih posebni oddelki za pripadnike manjšin z obveznim poukom slovenske in za slovenske učence z obveznim poukom madžarskega jezika. V prihodnjih letih pa bo v vseh razredih postopno vpeljan dvojezični pouk. Kot predhodna stopnja je bila na nekaterih šolah uvedena delna dvojezičnost, ki obstoji v tem, da se del predmetov poučuje v madžarskem jeziku in ostali del v slovenskemu. Do tega je prišlo zaradi pomanjkanja učnih moči, ki bi enako dobro obvladale oba jezika. Prednost sistema dvojezičnosti v Prekmurju je v možnosti nadaljevanja šolanja pripadnikov madžarske manjšine v vseh slovenskih visokih in višjih šolah.

Skupno deluje v Prekmurju 14 dvojezičnih

Privatni kapital hoče še vedno ribariti v kalnem

Gospodarski razvoj zadnjih let kaže v naši državi vedno bolj vidno in tudi vedno bolj občutljivo nazadovanje gospodarske rasti. Nacionalni produkt ne narašča več tako, kot je naraščal do leta 1960. Odstotek njegovega porasta je vedno manjši. To dejstvo povzroča vladi veliko skrb. Že dalj časa razpravljajo zaradi tega na pristojnih mestih o primernih ukrepih, ki bi bili v stanju, da obrnejo gospodarski razvoj v deželi zopet na boljše.

Medtem ko s strani tako imenovanih gospodarskih in finančnih združenj doslej v tej smeri še ni prišlo do konstruktivnih predlogov, sta 14. maja zveza avstrijskih sindikatov in združenje avstrijskih delavskih zbornic predložila ministrskemu svetu spomenico, ki se opira na sporazum o stabilizaciji gospodarstva iz leta 1962 in ki se zlasti zavzema za aktivnejšo vlogo paritetne komisije o mezdah in cenah in za izboljšanje strukture v načrtovanju investicij in financiranja teh. V isti spomenici zveza avstrijskih sindikatov in delavske zbornice tudi predlagajo ustanovitev posebnega urada za programiranje gospodarskega razvoja, ki bi bil pridružen Narodni banki, ter ustanovitev sosveta za programiranje pri vladi. Paritetna komisija za mezde in cene pa naj bi vsako leto predložila vladi svoje poročilo s predlogi za koordinacijo gospodarske politike in z oceno gospodarske rasti.

To spomenico je paritetna komisija za mezde in cene, ki ji poleg članov vlade pripadajo še predstavniki zvezne gospodarske zbornice, delavskih in kmeljskih zbornic ter zveze avstrijskih sindikatov, obravnavala na svoji seji v ponedeljek 27. maja. Komisija je sklenila, da naj omenjene zbornice vzamejo spomenico za podlago svojih

posvetovanj in naj na tej podlagi pripravijo ustrezne predloge, da jih bo paritetna komisija obravnavala.

Ta sklep je v bistvu pomenil odobritev načel spomenice, ki so jo predložile delavske zbornice in zveza sindikatov, s tem pa korak naprej k ustanovitvi že večkrat zahtevane gospodarske komisije in k načrtnejšemu gospodarstvu v naši državi. Toda predstavniki tako imenovanega svobodnega gospodarstva in združenja avstrijskih industrialcev ne bi bili to, kar so, če bi uvideli potrebo po večjem redu v avstrijskem gospodarstvu v korist države in družbe. Zato je pač razumljivo, da so se takoj zagnali proti spomenici, čim je prišla v javnost. Sklicujoč se na leta konjunkturo in izobilja pravijo, da bi realizacija predlogov, ki jih vsebuje spomenica, „celo škodovala, ker bi zavirala odločitve podjetnika in ker bi bila prvi korak k planskemu gospodarstvu,“ ki se ga tako bojijo, ker bi jim preveč tipal na prste, kam spravljajo svoj kapital iz Avstrije. Da je v teh krogih najbolj glasna privatna industrija, še razumemo, da pa tudi finančni minister in minister za trgovino, ki morata vendar v prvi vrsti zastopati koristi države in družbe, trobita v isti rog, pa je le malo prehudu.

Uspešen razvoj turizma v Jugoslaviji

v prvem četrtletju in dobri izgledi za poletje

V prvem četrtletju 1963 je jugoslovanski turizem dosegel najugodnejšo devizno bilanco turistične predsezona v svoji zgodovini. Brez prometnih storitev je devizni turistični učinek z 6,62 milijarde deviznih dinarjev ali 3,5 milijona dolarjev presegel onega lanskega prvega četrtletja za 107 %. Po potrošnji so bili najboljši inozemski gostje Nemci in Italijani, za njimi pa Američani in Avstrijci pred Francozi in Britanci. Po številu nočitev pa so Italijanom s 26.000 no-

čitvami sledili Nemci (22.000) in Avstrijci (19.000). Skupno je v letošnjih prvih treh mesecih v Jugoslaviji letovalo 52.700 tujih turistov ali 14 % več kot v prvih treh mesecih leta 1962.

Ta razvoj in poročila jugoslovanskih turističnih agencij v inozemstvu tudi obetajo, da bodo letos jugoslovanska letovišča ob morju in v planinah izredno dobro obiskana. Tuje agencije so že razprodale večino dobljenih zmogljivosti, število izdanih viz pa je večje kot lani. Nemške poštne agencije so letos v Jugoslaviji najele 48 % več ležišč kot lani. 20 največjih nemških potovalnih agencij je do 3. maja razprodalo 576.000 nočitev v jugoslovanskih letoviščih, kar predstavlja nasproti lani povečanje za 135 %. Tudi v drugih deželah zanimanje za jugoslovanska letovišča neprestano narašča.

Pomen termoelektrarn v elektrogospodarstvu narašča

Za zagotovitev nemotene oskrbe gospodarstva z električno energijo v zimskem času pridobivajo ob naraščajoči potrošnji termoelektrarne čedalje bolj na pomenu. V letošnji zimi je njihova proizvodnja predstavljala že 53,4 % celokupne avstrijske proizvodnje električne energije, medtem ko je lani znašala le 38 %, je pri otvoritvi nove velike termoelektrarne v Zeltwegu dejal direktor Avstrijskih dravskih elektrarn, dipl.-ing. Werner.

V prvem četrtletju so avstrijske elektrarne skupno producirale 3.616 milijonov kilovatnih ur (kWh) električnega toka. S tem je bila njihova proizvodnja za 8 % večja kot v prvem četrtletju 1962. Navzlic temu pa v tem času spričo dolge in izredno trde zime domača produkcija ni mogla kriti potrošnje električne energije. Medtem, ko je drugače Avstrija imela vedno višje električne energije, je moral v prvem četrtletju 1963 več uvoziti, kot je je izvozila. Tako je v tem času stalo nasproti 378 milijonov kWh izvožene električne energije 391 milijonov kWh uvožene. Nasproti prvim trem mesecem leta 1962 se je uvoz povečal za 213, izvoz pa za 73 milijonov kWh.

REKORD JUGOSLOVANSKIH DRAVSKIH ELEKTRARN

V petek, dne 31. maja so jugoslovanske dravske elektrarne dosegle doslej največjo dnevno proizvodnjo električne energije. Ta dan so producirale 6,7 milijona kWh električne energije. Proizvodnja teh elektrarn je bila v prvih petih mesecih za 8 %, v maju pa celo za 17 % večja kot lani v istem času.

POŠIROKEM SVETU

NEW YORK. — Ameriški zvezni svet za radioaktivno sevanje je v svojem najnovejšem poročilu ugotovil, da sta Amerika in Sovjetska zveza s svojimi lastnimi jedrskimi poskusi podvojili količino radioaktivnih snovi, ki bodo v teku letošnjega leta prišle s padavinami na zemeljsko površje. Imenovana ustanova sicer pravi, da to še ni nevarno za prehrano, pa tudi za nevarnost deformacij še nerojenih otrok še ne predstavlja resne grožnje. Vendar pa je treba upoštevati, da se je število deformiranih novorojenčkov že lani močno povečalo in je zato v svetu čedalje večja zaskrbljenost za usodo človeškega rodu, če v doglednem času ne bo prišlo do ukinitve jedrskih poskusov.

BEJRUT. — Jez Karaun, ki ga gradi sarajevsko podjetje „Hidrogradnja“, je eden ključnih objektov v li-banonskem gospodarskem razvoju. Visok bo 62 metrov, zgradil pa bo akumulacijsko jezero z 220 milijoni kubnih metrov vode. Sarajevsko podjetje je zdaj pričelo že drugo fazo izgradnje, ki bo trajala tri leta.

BONN. — Zakladonemški vecekancler in gospodarski minister Erhard je na zadnjem zasedanju EGS v razgovoru med štirimi očmi ponovno skušal prepričati francoskega zunanjega ministra de Murrilla o potrebi stalnih stikov med EGS in Veliko Britanijo, ki naj bi prej ali slej privedli do pristopa Velike Britanije k skupnemu trgu. Vendar Erhard tudi tokrat ni imel sreče in je v izjavi za zahodnonemško televizijo izrazil svoje razočaranje zaradi francoskega odpora.

DŽAKARTA. — Indonezijska vlada je pripravljena odločno odgovoriti na vsako grožnjo velikega tujege kapitala in tujih sil zoper novo nacionalno politiko izkoriščanja indonezijskih petrolejskih polj. Vlada je namreč sklenila, da bo do 15. junija ukinila začasne koncesije tujih petrolejskih družb v državi in podpisala z njimi nove pogodbe, na podlagi katerih bi se okrepilo državno nadzorstvo nad izkoriščanjem nafte, hkrati pa bi zagotovili novo razdelitev dohodkov teh družb v razmerju 60:40 v korist Indonezije. Velike petrolejske družbe, predvsem ameriške, pa skušajo preprečiti to politiko indonezijske vlade, ker hočejo še nadalje črpati svoje velike dobičke.

NEW YORK. — Posebni odbor Generalne skupščine OZN se je bavil z vprašanjem, kako bi pospešili in poenostavili metode dela Generalne skupščine in njenih organov. Ker se je članstvo svetovne organizacije v zadnjih letih močno povečalo (trenutno šteje OZN 111 članic), je tudi njeno delo postalo preveč zamudno. Posebni odbor je v svojem poročilu predlagal, naj bi delo Generalne skupščine pospešili s posebnimi „pripravljalnimi pododbori“, s skrajševanjem govorov, s točnim začrtanjem sej, z električnimi glasovalnimi napravami in še nekaj podobnimi novostmi.

MOSKVA. — Na prvem zasedanju stalne delovne komisije za koordinacijo znanstveno-raziskovalnih del v kemijstvu in gozdarstvu vzhodnoevropskih držav so sklenili, da bodo razširili izmenjavo znanstvenih delavcev z namenom, da bi skupno proučili najbolj aktualne probleme v zvezi z razvojem kemijstva. Zasedanja so se udeležili predstavniki Bolgarije, Madžarske, Vzhodne Nemčije, Poljske, Romunije, Sovjetske zveze in Češkoslovaške, delegati Vietnam pa so bili navzoč kot opazovalci.

BONN. — Bivši zahodnonemški veleposlanik v Sovjetski zvezi Hans Kroll se je zavzel za izboljšanje odnosov med Zahodno Nemčijo in Sovjetsko zvezo. Eden izmed pogojev za to je, da voditelji obeh držav navežejo dobre in prijateljske stike. Predvsem se Kroll zavzema za povečanje trgovine in pravi, da Hruščov pripisuje razširitev gospodarskih stikov ne samo ekonomski, ampak tudi velik politični pomen. Kroll je izrecno ugotovil, da Sovjetska zveza resnično želi mirno koeksistenco z zahodnimi državami. Sovjetski zvezi ni do svetovnega spopada — je poudaril Kroll — ki bi utegnil pripeljati do atomske vojne; že več, to bi bilo v nasprotju s cilji sovjetske vlade, ki hoče Zahod prehiteti v gospodarskem razvoju.

ATENE. — Nedavnega pogreba naprednega grškega politika Lambrakisa se je udeležilo okoli 100.000 ljudi, ki so s tem protestirali proti nedemokratskemu režimu sedanje vlade. Izvršni odbor stranke EDA, kateri je pripadal tudi Lambrakis, pa je v sporočilu za tisk obtožil grško vlado, da poskuša prikriti težko odgovornost za krvave dogodke med manifestacijo za mir v Solunu in za uboj stranknega poslanca Lambrakisa. Odbor poudarja, da policija ni aretirala nobenega izmed teroristov, ki so hudo ranili tudi drugega stranknega poslanca in pripadnika gibanja za mir Caruhasa.

MOSKVA. — V sovjetsko zvezo je prispela delegacija britanskega parlamenta, ki jo vodi član spodnjega doma Cyril Osborne. Britanski parlamentarci vodijo s sovjetskimi predstavniki razgovore o nekaterih političnih vprašanjih in o možnostih za povečanje britansko-sovjetske trgovine. Vodja britanske delegacije je izjavil, da bo uspešna rešitev teh vprašanj vsekakor privedla do večjega razumevanja med Veliko Britanijo in Sovjetsko zvezo.

SAN FRANCISCO. — Skupina meščanov San Francisca je ustanovila lokalni odbor, ki bo vodil kampanjo proti oborožitvi. Ustanovitev tega odbora je predlagal in podprl znani britanski filozof in borec proti jedrski oborožitvi Bertrand Russell.

BERLIN. — V zadnjem času je prišlo v Zahodni Nemčiji do novih diskriminacijskih ukrepov proti svobodni tisku, ko so oblasti aretirale vrsto vzhodnonemških novinarjev, ki so poročali o procesu proti znanemu profilaističnemu delavcu v Solingenu. Združenje novinarjev Vzhodne Nemčije je poslalo v tej zvezi pismo predsedniku Zveze novinarjev Zahodne Nemčije, v katerem poziva zahodnonemške novinarje, naj nastopijo proti diskriminacijskim ukrepom proti vzhodnonemskim novinarjem.

BEOGRAD. — Mednarodnega velesejma v Beogradu se je udeležila tudi vladna delegacija iz Alžirije, katere vodja namestnik ministra za industrijo in energiko Lagdari je izjavil, da so možnosti za dobavo jugoslovanske investicijske opreme Alžiriji precej večje, kakor so mislili alžirski gospodarski krogi. Zdej je naša naloga — je dejal vodja alžirske delegacije — da razširimo gospodarske stike s tistimi državami, ki so nam pomagale v osvobodilni vojni, med katerimi je na enem prvih mest Jugoslavija.

EGS uveljavlja svoje blokovsko stališče

Zadnja konferenca ministrov zunanje trgovine, ki je bila v okviru GATT (splošnega sporazuma o trgovini in carinah), je imela pred seboj tri težke probleme: priprave za bližnja carinsko trgovska pogajanja, ustvaritev pogojev za povečanje izvoza nezadostno razvitih dežel in ustvaritev pogojev za pospešitev razvoja njihovih gospodarstev. Na vseh treh področjih se je skupina EGS v bistvu zoperstavila stališčem drugih dežel in je le malo manjkalo, da se vsled tega konference ni razbila.

Ključni problem je bilo vprašanje, kako znižati carine. Tu so proti ameriškemu predlogu, naj začno industrijske dežele s splošnim linearnim znižanjem carin za 50 %, nastopile države EGS in predlagale, da naj znaša ta raven le 10 %, ker bo že tako dovolj zaščiten njihova proizvodnja. V tozadnem kompromisu, o katerem pravijo, da so ZDA morale več popustiti kot EGS, je predvideno linearno znižanje carin, vendar pa manjkajo določila o višini njegove ravni.

Še trdovratnejša je bila skupina EGS pri drugem vprašanju, zakar je skupina 21 držav predložila takoiimenovan »program akcije«. Tudi vsebini tega programa je EGS in z njo 18 afriških dežel, ki jih je EGS »prijedružila« brez podpisane pogodbe, nasprotovala, medtem ko so se ostale dežele, tako industrijske kot one v razvoju dejansko zavzele za izvedbo programa.

Le glede tretjega vprašanja, ki pa je konec koncev tesno povezano z drugim, je bil dosežen določen sporazum. V njem je rečeno, da mora GATT za ustvaritev pogojev za pospešitev razvoja gospodarstev zaostalih držav vzpostaviti sodelovanje z drugimi mednarodnimi organizacijami, zlasti s takimi, ki ta razvoj financirajo. Torej je tudi vsebina tega kompromisa dokaj medla in stoji v senci nasprotovanj EGS na ostalih področjih konference, ki postavlja v mednarodnih organizacijah svoja blokovsko gospodovalna stališča pred vsa druga.

Mnenje drugih

o visoki kvaliteti

pevskega zbora „Vladimir Nazor“

V nedeljo bo v Celovcu gostoval hrvaški pevski zbor „Vladimir Nazor“ iz Zagreba. Ni treba posebej poudarjati, da bo njegov koncert v Domu glasbe edinstven užitok, kajti sloves, ki ga uživa ta zbor, sega daleč preko meja njegove ožje domovine. Tukaj navajamo v kratkih izveščilih navdušene kritike, ki so jih ob gostovanju zbora na Dunaju objavili tamkajšnji listi.

Ze v prvem delu je zbor dokazal, da je pred leti na mednarodnem festivalu v Arezzu v polni meri zaslužil prvo nagrado in da je takrat doseženo mesto resnično zaslužil. Solisti in pevci tega zbora so zaposleni v drugih poklicih, njihova umetniška dejavnost pa kaže na to, da zelo intenzivno delajo na nadaljnji izobrazbi in izboljšanju svojih naravnih glasov, tako da so nekaki poklicni amaterji.

Delovanje tega amaterskega zbora je povezano tako z naravo kakor s kulturo: v Jugoslaviji se rodijo od narave sijajni glasovi, toda volja do skupnega delovanja ustvarja iz solistov in zborovskih pevcev prave umetnike, čeprav gre »samo« za amaterje. Torej ni brez vzroka, da je zbor svoječasnno na prireditvi za zborovsko petje v Arezzu osvojil prvo nagrado. Na današnjem koncertu smo dobili vpogled v ustvarjanje jugoslovanskih skladateljev, ki ga prevevajo folklornistični elementi, kateri niso zapadli nobenemu šematizmu. Vsekakor so najbolj ugajale izredno oblikovane narodne pesmi.

Zbor »Vladimir Nazor« je gostoval z dobro izbranim sporedom, ki je nudil zanimivo vpogled v ustvarjanje jugoslovanskih skladateljev. Po hrvaškem pesniku izbrano ime zbora kaže, da mu je prvenstveni cilj, da z negovanjem domače umetnosti ter s specialnim negovanjem narodne pesmi služi glasbeni kulturi Jugoslavije. Ugledni moški zbor je razvil vse svoje prednosti, koncert je imel lep uspeh in je bil deležen prisrčnega sprejema.

Moč tega zbora, ki spada v svoji domovini med najbolj uspešne in je v Arezzu med 63 zbori odnesel prvo nagrado, je v folklori. Tukaj se čuti utrip narodovega srca, tu blestijo barve, tu vlada močno gibanje. Temno pobarvani basi in glasovi srednje stopnje so si sledili brez vsakeršne nečistosti, a nad temi skupinami so blesteli svetli tenorji. Vedno dajejo občutek genialne improvizacije; ti pevci bi mogli za eno uro prav tako stati neke na nekem vaškem trgu in nato zaplesati kolo. Šele po daljšem poslušanju se vidi, koliko imenitnega šolanja se skriva za to navidezno improvizacijo. Pisani šopek pesmi z Balkana drži roka, ki je vajena dela.

Moški zbor »Vladimir Nazor« iz Zagreba razpolaga s številnimi močnimi naravnimi glasovi, od blesteče svetlih tenorjev do krepkih in zanesljivo grundiranih basov, ki se v vseh dinamičnih otonkih združijo v enakomerno homogen zvok. Čista intonacija, jezikovna spretnost, ritmična preciznost in široka skala doživljaja izraza jamčijo povsem razveseljivo skupni vtis. Bilo je mnogo prijaznega aplauza za glasbeno-veselo pevsko skupino in nekatere njene člane, ki so se pri posameznih komadnih izkazali kot izvrstni solisti.

Mislimo, da tem besedam ni treba dodati posebnega komentarja. Zato ne zadržimo priložnost, ki se nam nudi v nedeljo na koncertu v Celovcu!

Mladinski glasbeni festival v Celju

Za tri dni — od 31. maja do 2. junija — je bilo mesto Celje spet prizorišče velike manifestacije mladinskih zborov in godb, prizorišče mladinskega glasbenega festivala, na katerem so se poleg številnih mladinskih godb in zborov iz vse Slovenije zbrali tudi najboljši mladinski pevski zbori Jugoslavije ter zbori iz Avstrije in Bolgarije. Poleg tega pa so se v Celju sestali na posvetovanju tudi glasbeni pedagogi, ki so obravnavali pereče probleme glasbene vzgoje.

Prva dva dneva festivala sta bila v glavnem posvečena nastopom slovenskih zborov in godb, medtem ko je bil zadnji dan namenjen manifestativni prireditvi. Najprej je ocenjevalna komisija razglasila najboljše slovenske zборе, popoldne pa so nastopili gostje iz zamejstva: pevski zbor gradiščanskih Hrvatov pod vodstvom Jakoba Dobroviča in mladinski zbor slovenske gimnazije iz Celovca s svojim dirigentom dr. Czigantom. Za njima so se predstavili najboljši zbori iz posameznih jugoslovanskih republik, najboljši slovenski zbor — iz Zagorja — pa je zaključil popoldansko prireditev.

Višek festivalskih prireditev je bil nedvomno večerni koncert, na katerem je poleg zbora slovenske gimnazije iz Celovca in zbora celovškega učiteljskega nastopil izvrstni bolgarski mladinski zbor »Bodra Smeana« iz Sofije, ki je s svojo izredno vrhunsko kvaliteto in z izvrstnim sporedom do največje mere navdušil publiko. Jugoslavijo pa sta na tem koncertu zastopala mladinski zbor radia Zagreb, ki si je pridobil že svetovni sloves, ter prvovrstni zbor celjske gimnazije, kateri je pod vodstvom Egon Kuneja zaključil koncert in s tem tudi prireditve letošnjega mladinskega glasbenega festivala v Celju.

Naj ob tej priložnosti še navedemo, da je v Sloveniji trenutno 682 mladinskih pevskih zborov, ki štejejo skupno 39.636 pevcev.

Avstrijsko-jugoslovansko društvo

za pospeševanje kulturnih in gospodarskih stikov

O koroškem Avstrijsko-jugoslovanskem društvu za pospeševanje kulturnega in gospodarskega sodelovanja v zadnjih letih skoraj ni bilo slišati, če izvzamemo nekaj predavanj koroških in slovenskih znanstvenikov (ki pa niso bila namenjena širši javnosti) ter seveda podružnice društva v Št. Vidu ob Glini, katere razvija zelo lepo aktivnost. Društvo v Celovcu je bilo ustanovljeno leta 1956 predvsem na pobudo bivšega kulturnega referenta deželne vladne svetnika Heinzla, kateri je skupaj s pisateljem Perkonigom in profesorjem Göllesom v prvih letih tudi srbel za redno delovanje društva. Po smrti teh treh najbolj agilnih članov pa se je društveno delovanje znašlo v precejšnjem zastoju, o katerem je pričal tudi občni zbor v četrtletnem preteklem tednu, ki mu je bilo predloženo poročilo v petletni delovni dobi.

Na občnem zboru je bil za novega predsednika društva izvoljen namestnik deželnega glavarja Krassnig, ki je ob tej priložnosti naglasil potrebo po pozitivni družbene dejavnosti. Poudaril je, da je v zadnjem času spet opaziti več zanimanja za tako dejavnost in bo zato po vsej verjetnosti že kmalu prišlo do ustanovitve podružnic društva tudi v Beljaku in Celovcu. Poleg tega pa bo društvo na podlagi sprememb pravil svoje delovanje razširilo tudi na področje počitniških letovanj in tako iskalo nadaljnje možnosti za razglabljanje prijateljskih odnosov med obema sosednjima državama.

Vsekakor je upati, da bo Avstrijsko-jugoslovansko društvo na Koroškem po večletnem »mirovanju« le spet našlo pot do tiste aktivnosti, ki mu jo narekujejo zlasti dobrososedski stiki med Koroško in Slovenijo. Pri tem pa smo mnenja, da bi bilo za pozitivno društva treba posvetiti nekoliko več pažnje tudi vprašanju pridobivanja novih članov, kajti zadnji občni zbor je dovolj resno opozoril, da kakršnakoli »ekskluzivnost« tukaj ni na mestu.

10.000 let stara kultura

Doslej je bilo med arheologi in zgodovinarji zakoreninjeno prepričanje, da so kulturna mestna središča na zemlji nastala šele pred 5000 ali največ 7000 leti, in sicer v Mezopotamiji, sedanjem Iraku. Najstarejša znana kultura je bila sumerska, iz katere izhaja tudi najstarejši ep »Gilgameš«. Prisojajo mu nastanek pred skoraj 7000 leti, čeprav je bil napisan s klinopisom na opečne ploščice šele nekaj nad 3000 let pozneje.

Zdaj pa so arheologi odkrili v turški Anatoliji ostanke mesta, ki segajo v deveto tisočletje nazaj. Odkopavanja še niso končana in bodo trajala morda še nekaj let, ker gre za obsežno mesto. Vendar so že doslej

mogli ugotoviti, da je bilo to kulturno središče grajeno po povsem urejenih urbanističnih načrtih, da je imelo celo obsežna skladišča živil in več svetlišč. Posebno presenečenje so bile še kar dobro ohranjene freske po zidovih in razni kipi.

Odkritje je vzbudilo veliko presenečenje in povzročilo, da bo treba pričetek mestne kulture pomakniti za nekaj tisoč let nazaj. Kako se je mesto imenovalo, kakšno ljudstvo ga je zgradilo in v njem živel in kdo ga je in kdaj ga je uničil, arheologi še niso mogli ugotoviti. Verjetno je, da bodo nadaljnja odkopavanja in raziskavanja odgovorila tudi nekatera teh vprašanj.

renčnih pogojev proizvajalcev svinj, perutnine in jaje v skupnosti, ker bo preprečil, da bi kmetje v skupnosti plačevali krmno žito dražje kot njihovi konkurenti na svetovnem tržišču. Drugi element posnemanja bo običajna uvozna carina, ki je za prašiče, perutnino in jajca določena enotno s 7 %. Da bi se skupnost zaščitila pred uvozom po izvanredno nizkih cenah, ki lahko povzročijo resne motnje na trgu, bodo za uvoz iz tretjih dežel določene tako imenovane zavrnitvene cene (Einschleussungspreise), ki bodo odgovarjale proizvodnim stroškom prašičev, perutnine in jaje v teh deželah. Če bo pri uvozu na meji ponujena cena nižja od tako imenovane zavrnitvene cene, potem bo država poleg posnetja razlike lahko še določila posebno dajatev, ki bo odgovarjala razliki med ceno ponudbe in zavrnitveno ceno.

Tudi pri sadju in zelenjavi so cene v mejah skupnosti proste. Zelo pomemben element pri ureditvi trga za sadje in zelenjavo so kvalitativne norme, ki veljajo tako v okviru skupnosti kakor tudi v primeru uvoza iz tretjih dežel. To normiranje pridelkov omogoča pregledne razmere na trgu in pri cenah in zboljšuje pogoje tekmovanja. Normiranje pospešuje kvaliteto pridelkov in njihov odkup. Določilo, da nenormirani pridelki ne smejo priti na trg, doprinese k stabi-

Objava slovenske gimnazije

Solsko leto 1962-63 bodo vse koroške šole zaključile z razdelitvijo spričeval v petek, dne 5. julija 1963.

Prvi dan velikih počitnic, to je v soboto 6. julija, so na Državni realni gimnaziji in gimnaziji za Slovence v Celovcu sprejemni izpiti za prvi razred, in sicer ob 8. uri.

Prijave je treba izvesti do 1. julija. Potrebni so naslednji dokumenti:

1. rojstni list,
2. dokument o avstrijskem državljanstvu,
3. popis učenca, katerega pošlje šola direktno.

Na dan izpita pa mora učenec predložiti spričevalo, ki ga bo dobil dan poprej.

Istega dne so tudi sprejemni izpiti v višje razrede. Za prvi razred je predpisana učna snov 4. šolske stopnje, za vse ostale razrede pa dobite pojasnila v šolski pisarni.

Pismene prijave je treba nasloviti na »Direktion des Bundesrealgymnasiums und Gymnasiums für Slowenen in Klagenfurt, Lerchenfeldgasse 22/II«.

Ravnateljstvo

Festivalna bolezen v Španiji

V zadnjih letih se je v številnih državah razvila prava festivalna bolezen: vsak nekoliko večji kraj — da o mestih niti ne govorimo — hoče imeti svoje lastne slavnostne igre, svoj lastni festival in podobne prireditve, katerih namen je v prvi vrsti pritegniti tujce. Seveda ob taki poplavi festivalskih prireditev kvaliteta ne igra vedno primerno vlogo, pa to podjetnim prirediteljem tudi ni tako važno, glavno je, da je bil zaslužek.

Kako daleč se je razpasla ta bolezen — imenujejo jo tudi festivalitis — kaže primer Španije, kjer je za letos napovedanih že 181 najrazličnejših »festivalskih« prireditev v 76 krajih dežele, medtem ko znaša število posameznih predstav celo 1932. Na 74 zborovsko-orkestrskih koncertih in 210 orkestrskih koncertih bo sodelovalo 29 španskih in inozemskih orkestrov ter 22 zborov. 316 predstav je namenjenih plesni umetnosti: nastopilo bo 18 inozemskih baletnih skupin; poleg tega pa bo 11 velikih folklornih-plesnih ansamblov iz Španije priredilo 365 predstav. Odrskih predstav je predvidenih 632 ob sodelovanju 26 gledaliških ansamblov, ki bodo uprizorili 89 odrskih komadov. Dodatno so angažirali 215 folklornih skupin.

Vse te prireditve se bodo odvijale od maja do novembra, vendar je med njimi le razmeroma majhno število takih, ki res zaslužijo ime festival; mednarodni pomen pa pripisujejo sploh samo dveh prireditvam, namreč tistim v mestih Santander in El Escorial.

lizaciji normiranja in pospešuje blagovni promet.

Kot skupni instrument pri urejanju uvoza so predvidene zgolj carinske postavke skupne zunanje tarife. Zaenkrat je prepuščeno še članicam skupnosti, da določajo uvozne kontingente iz tretjih dežel. Posebna zaščitna klavzula je predvidena le tam, kjer tretje dežele ponujajo blago pod gotovimi priporočilnimi cenami (Referenzpreise). Priporočilna cena je tista cena, do katere pride tekom gotovega obdobja na tržiščih proizvajalcev skupnosti z najnižjo ceno za standardno kvaliteto.

Če hočemo po tem bežnem pregledu oceniti raven zaščite kmetijske proizvodnje v EGS, potem pridemo do nekoliko svojevrstnega in morebiti nepričakanega zaključka. Ocena postane enostavnejša, če jo osredotočimo na žito. Sadje in zelenjavo zaenkrat lahko izpustimo, ker določila skupne zunanje tarife za te pridelke ne kažejo nobenih posebnosti. Pri izdelkih žlahtnenja kmetijskih pridelkov (Veredelungserzeugnisse) kot so svinina, meso perutnine in jajca, ni mogoče osporovati potrebe po izenačenju položaja proizvajalcev skupnosti glede surovin — v tem primeru krmnega žita — s položajem proizvajalcev v tretjih deželah s pomočjo kompenzacije teh surovin pri uvozu.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Agrarna politika EGS in njen vpliv na mednarodna tržišča s kmetijskimi pridelki

V okviru pogajanja za izenačenje carin po členu 24 sporazuma o GATT, ki je bilo potrebno za uvedbo skupne zunanje tarife, je skupnost tudi na agrarnem področju dala koncesije, ki so po pravilih GATT potrebne za zagotovitev priznanja skupne zunanje tarife skupnosti. Določila za zaščito uvoza in pravila za pospeševanje eksporta so bila pri ureditvi skupnega tržišča prav tako prirojena pravilom GATT. S tem EGS za svojo agrarno politiko lahko trdi, da upošteva pravila mednarodne trgovine.

Vprašanje zaščite kmetijstva EGS pred uvozom

Večkrat nastane tudi vprašanje, če ni po skupni agrarni politiki pogoje za zaščito pred uvozom agrarnih pridelkov po vidikih trgovinske politike previsoka, čeprav ne nasprotuje mednarodnim pravilom trgovanja. Za lažji odgovor na to vprašanje je treba približje spoznati način te zaščite.

Do sedaj določene sisteme skupne agrarne politike EGS je mogoče razdeliti na tri skupine: prvič žito, ki bo verjetno tudi vzorec za sladkor in mlečne izdelke, drugič svinina, pe-

rutnina in jajca in tretjič sadje in zelenjava.

Izhodišče za ureditev trga za žitom je tako imenovana usmerjevalna cena, ki se letno določi in ki velja v okviru skupnosti za področje z največjo potrebo po dovozu žita*. Ta usmerjevalna cena vpliva na gospodarsko orientacijo proizvodnje žita v skupnosti, ker dobi od trga oddaljeni proizvajalec za žito nižjo ceno od proizvajalca, ki je blizu trga, kajti usmerjevalna cena je le ena in velja za področje, ki ima največjo potrebo po dovozu žita, medtem ko se morajo cene po vseh ostalih področjih razvijati v okviru tržnogospodarskih vidikov po tej usmerjevalni ceni.

Po tej usmerjevalni ceni se ravnaajo tako imenovane stopnje cen (Schwellenpreise). Te stopnje cen so določene tako, da stane ceneje uvoženo žito, upoštevši transportne stroške in marže, na področju z največjo potrebo po dovozu žita enako, kakor to do-

* Celotno območje EGS je bilo v kmetijskem pogledu leta 1960 razdeljeno na 32 področij in sicer je osnovna značilnost vsakega področja delež krmne površine na skupni kmetijski površini.

* V načelu je ta ureditev podobna ureditvi v Avstriji.

Letošnje letovanje otrok na Jadranu

Letošnje počitniško letovanje slovensko govorečih otrok iz Koroške je določeno v 2 skupinah. Prva skupina bo na letovanju v času od 11. do 31. julija, druga skupina pa v času od 31. julija do 20. avgusta. Otroci bodo letovali v Savudriji.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo PISMENO PROŠNJO, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že kdaj bil na letovanju in kolikokrat. To prošnjo naj starši skupno s priloženim lanskim šolskim spričevalom, zdravniškim spričevalom, iz katerega mora biti razvidno, da ja za otroka letovanje na morju priporočljivo, priporočilom krajevne prosvetne ali združne organizacije, osebno izkaznico otroka s sliko in režijskim prispevkom v znesku 250.— šilingov oddajo do najpozneje 29. junija 1963 na naslov: Zveza slovenskih organizacij, Celovec — Klagenfurt, Gasometergasse 10. Posebej opozarjamo, da ZSO posameznih dokumentov ne prevzema in da velja za prijavljenega le otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi navedeni dokumenti.

Za OSEBNO IZKAZNICO otroka velja le izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list. Za otroke z osebni izkaznicami je potrebna tudi izjava (v nemščini) očeta oz. zakonitega zastopnika, da se strinja s potovanjem otroka v inozemstvo.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na letovanju. V prošnji starši lahko navedejo željo, s katero skupino bi radi poslali otroka na letovanje. Po možnosti bo ta želja upoštevana. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku dobili tozadevno pismo obvestilo in potrebna nadaljnja navodila.

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem

Cirkovče — Rinkole

Med številnim naraščanjem Jopove družine v Cirkovčah se je pred nedavnim poročil že sedmi član družine, ki bo enkrat tudi naslednik očeta Franca Nachbarja. Tudi sin nosi očetovo ime Francej ter si je kot življenjsko družico izbral Tončko Sadjak iz Kosove družine v Rinkolah.

Cerkveni poročni obredi so bili pri Gospej Sveti, prirčno ženitovanjsko slavlje pa v domačem družinskem krogu na ženinovem domu. Mlada novoporočenca izhajata iz značajnih družin, v katerih sta črpala lepo in dobro vzgojo ter sta tako pripravljena za reševanje čisto nelahkih življenjskih nalog. Oče Jop je svoje otroke večkrat učil: Bolj boste marljivi, tem lažje vam bo v življenju! Tega nauka pa mu ni treba ponavljati, ker dobrohotne besede so padle na rodovitna tla. V obeh družinah niso skrbeli le za materialno blaginjo, temveč gojili tudi lepe vzore in ideale. Nevesta Tončka je obiskovala tudi gospodinjski tečaj, ki ga je vodila Milka Hartmanova.

Tončki in Franceju srčno čestitamo ter jima želimo mnogo sreče na skupni življenjski poti!

KOLENDAR

Petek, 7. junij: Robert
Sobota, 8. junij: Medard
Nedelja, 9. junij: Sv. Trojica
Ponedeljek, 10. junij: Amalija
Torek, 11. junij: Olga
Sreda, 12. junij: Janez
Četrtek, 13. junij: Sv. R. Telo

Zapiski ob občnem zboru

Nedavno tega je bil občni zbor Živinorejske zadruga za Libuče in okolico. Udeležba zadrugnikov je bila izredno velika, predvsem zaradi tega, ker so ta dan prijavljali tudi živino na zadružni pašnik.

Samo povod, da imajo zadrugniki na pomladanskem občnem zboru priložnost prijaviti svojo živino na pašo, nikakor ni zadosten vzrok za udeležbo. Med tremi organi zadruga: upravnim odborom, nadzornim odborom in občnim zborom, pripada občnemu zboru najvažnejši pomen. V prvi vrsti predstavljajo zadrugo člani, kateri na občnem zboru izvolijo upravni in nadzorni odbor, ki v njihovem imenu in interesu upravljata in nadzorujeta zadružno delo v vsakokratnem poslovnem letu. Na občnem zboru se lahko vsak član zadruga prepriča o stanju zadružnega gospodarstva, o poslovanju na sploh, ima pravico in dolžnost s svojim glasom sodelovati, more povedati svoje mnenje k delovanju upravnega in nadzornega odbora ter postaviti koristne predloge.

Na tem občnem zboru je bilo zanimanje zadrugnikov za splošno stanje zadruga, za delo v preteklem poslovnem letu in načrte za bodočnost, izredno živahno. To dejstvo je brez dvoma pripisati pobudi predsednika upravnega odbora, zborničnega svetnika Mirka Kumra, ki je znal na podlagi obsežnega revizijskega poročila Zveze slovenskih zadrug, ki ga je po dolžnosti dobesedno prebral, vzbuditi posebno zanimanje za stanje v zadrugi. Zvezi zadrugni revizor je v svojem poročilu zgostil pregledno stanje zadruga z ustreznimi številkami na papirju tako, da je bila vsem zadrugnikom podoba celotnega zadružnega gospodarstva kakor na dlani. Predsednik upravnega odbora je razumel k posameznim točkam revizijskega poročila dodati vsem razumljivo razlago. H temu so doprinesli tudi zadrugniki marsikakšno koristno pripombo. Revizijsko poročilo, sestavljeno po revizorju-strokovnjaku na podlagi vseh prilog in računov, ki jih zadruga mora dati revizorju na razpolago in vpogled, ni bilo neugodno, pobude pa, ki jih poročilo navaja, bo zadruga skušala izvesti v bodoče, kar je bilo posneti tudi iz izjav navzočih članov.

Revizijsko poročilo je občni zbor vzel na znanje in odobril tudi računski zaključek za preteklo poslovno dobo. Tudi računski zaključek, iz katerega je z zaključnim stanjem aktiv in pasiv ter računom zgube in dobička gospodarsko stanje do podrobnosti razvidno, je poročevalec podrobno in zanimivo razložil. Računovodstva ne veče človek namreč ne more kar tako iz sebe razumeti vrste računskih postavk iz računskega zaključka in si iz tega osvojiti pravo sliko o stanju zadruga. Pravilno razumevanje računskega zaključka zahteva že precej knjigovodskega znanja. Na občnem zboru zadruga pa ga raztolmači izvedenec, vsi pa se morejo po številkah in prilogah sami prepričati o točnosti zaključnih računov. Zaradi tega je spretno voden občni zbor zadruga tudi šolanje za zadružne člane in hkrati pobuda, da vodijo tudi v svojem domačem zasebnem gospodarstvu računske knjige, to pomeni, da »gospodarijo« tudi s svinčnikom, kakor to delajo napredni in razgledani kmečki gospodarji. Žal, da se premnogi tega še ne poslužujejo.

Na občnem zboru se je končno podpisala tudi pogodba s pastirjem odnosno oskrbnikom posestva. Med drugim je v teku napeljava vode do zadružnega doma, s čemer bo tudi pastirjeva žena razbremenjena napore nošnje vode. Izvedli bodo še nekatera druga popravila, posvečala pa se bo kot doslej skrb tudi zadružnemu pašniku in gozdnemu gospodarstvu ter dokončni dogradnji ustrezne dovodne in odvozne poti.

Zadrugniki so prijavili 25 komadov mlade živine na zadružni pašnik. Samo s pašnikom pa namen in pomen živinorejske zadruga še davno ni izčrpan, kakor zahtevajo tudi pravila. Živinoreja predstavlja v našem kraju veliko in gotovo najbolj donosno gospodarsko področje. Z vsemi sredstvi in največjo vneto je treba pospeševati njeno izboljšanje za sposobnost na tržni konkurenci. V ta namen pride v prvi vrsti v poštev preskrbovanje izbranih plemenjakov, izbira najboljših živali za plemje, kontrolno krmljenje in molža, prirejanje živinskih razstav, najbolj pa strokovno šolanje.

To in ono iz Celovca

Botanični vrt, ki je bil pred leti na novo urejen pod Križno goro, je lepa estetska pridobitev Celovca, ki je vsak dan deležna številnih obiskov in občudovalcev. Tudi letos so vrt spet razširili ter v marsičem izpopolnili in olepšali, da bo še bolj pripraven za prijeten oddih.

Tudi **celovško letališče** pridno izpopolnjujejo in opremljajo z vsemi sodobnimi napravami. Letos je letalski promet v Celovcu zelo živahen. Poleg letal avstrijskega notranjega letalskega prometa pristajajo sedaj na letališču tudi letala mednarodnih linij. Računajo, da bo prišlo letos v Celovcu do 538

pristankov letal, medtem ko so lani registrirali le 186 pristankov.

V polnem razmahu je tudi **gradbena sezona**. Odkar sta prenehala obratovati tramvaj in obus, odstranjujejo s polno paro njune zadnje ostanke. Sedaj na novo urejajo cestišče med Trgom Sv. Duha, Novim trgom in Kolodvorsko cesto. Istočasno opremljajo tudi poslopje magistrata z novo fasado. Na gradu Krastowitz pa je kmetijska zbornica pričela z gradnjo poslopij za kmečko ljudsko visoko šolo, ki bo prva v Avstriji. Pravijo pa tudi, da bodo brž, ko bo minila turistična sezona, pričeli podirati ostanke nekdanje Jezuitske kasarne.

Sto let železniški promet Celovec—Maribor

V tridesetih letih prejšnjega stoletja so začele obratovati prve železnice na redkih takratnih avstrijskih progah. Koroška pa je morala na železniško zvezo še dolgo čakati, promet in zveza z oddaljenim svetom je bila zamudna in neugodna. Danes na primer je mogoče dospeti z železnico iz Celovca na Dunaj v petih urah, pred dobrimi sto leti pa je trajala vožnja neprimerno dalje. Bila so sicer že vpeljana neke vrste brza vozila, »motor« teh vozil so bili konji. S tem brzim vozilom, kjer so lahko v določenih krajih menjavali konje, je bilo mogoče doseči iz Celovca Dunaj v 48 urah, to je po dveh dneh dneve in ponoči vožnje. Navadno pa je bilo treba na prostor v teh vozilih dolgo čakati, ker so bili prostori vedno že v naprej zasedeni. Z navadnim izletniškim vozom, kjer konjev niso menjavali, pa je trajala vožnja iz Celovca na Dunaj teden dni. Potniki so morali v različnih krajih prenočiti po petkrat.

Leta 1854 je stekla železnica od Dunaja preko Graza in Ljubljane v Trst. Takrat so se začeli tudi resno baviti z vzpostavitvijo železniške zveze med Celovcem in Mariborom. Načrt za to progo so odobrili leta 1857, pozneje pa je gradnjo prevzela neka francoska družba, ki jo je zastopal bančnik James Rothschild. Z gradnjo so pričeli leta 1861 in 31. maja 1863 so linijo slovesno izročili svojemu namenu. Slavnostni akt otvoritve je vodil trgovinski minister grof Wickenburg. Občudovanja vredno je, da so mogli s takratnimi primitivnimi gradbenimi pripomočki zgraditi progo v primeroma kratkem času.

Z železniškim prometom na tej proggi so začeli 1. junija 1863, torej pred sto leti. Po takratnem voznem redu sta vozila v začetku dnevno po en vlak v vsako smer. Vožnja iz Celovca v Maribor je trajala okoli pet

ur, kar ni niti zelo dolgo. Na Dunaj pa je trajala vožnja od Celovca preko Maribora okoli 16 ur.

V železniškem in sploh motoriziranem prometu se je od takrat ogromno spremenilo, s silnimi koraki je napredovala tehnika, zgostili so železniško omrežje v vse kraje, razen tega prevladuje motorizirani cestni promet in v vse smeri brnijo potniška letala po zraku. Z vsemi raznovrstnimi modernimi prometnimi komunikacijami so današnjemu človeku odprte hitre in ugodne zveze z vsem svetom, česar si naši predniki niti sanjati niso mogli. Stari ljudje so vedeli še povedati, da je takrat, ko je stekla prva železnica na poti Celovec—Maribor, drvelo staro in mlado k proggi in niso mogli doumeti novega prometnega čuda, čeprav takrat še zelo primitivnega, ter so v svoji preprostosti mnogi mislili, da vleče vlak demonska sila. Danes je o tem čudu vsak šolar bolje poznan.

Dijaki Državne realne gimnazije in gimnazije za Slovence priredijo v nedeljo, dne 23. junija 1963, v dvorani Delavske zbornice v Celovcu AKA-DEMIJO pod geslom

„Šola pozdravlja svoje prve maturante“

Na sporedu so nastopi šolskih pevskih zborov in narodni plesi, med temi tudi „Prvi rej“.

Začetek prireditve ob 15. uri in konec ob 17. uri. Podrobni sporedi bodo na razpolago.

Vstopnice dobite v šolski pisarni Lerchenfeldgasse 22, II. nadstropje, soba 65.

Ravnateljstvo

Tudi teh perečih vprašanj so se zadrugniki dotaknili na občnem zboru ter jih obravnavali z razumevanjem. Skupne koristi naših malih in srednjih kmetov bo tudi na tem pomembnem področju kmetijskega gospodarstva — uspešne in donosne živinoreje — mogoče doseči le v interesnem zadrugništvu. To velja posebno za bodoči gospodarski obstanek, ker težkoče in gospodarska stagnacija so že na obzorju, kakor slišimo swareče glasove tudi kmetijskih gospodarskih izvedencev. Prav za kljubovanje verjetnim bodočim gospodarskim stiskam se je treba čim bolj povezati v zadrugah pod geslom: Eden za vse, vsi za enega!

Ljubljanski gimnazijci na obisku v Celovcu

Na binkošno soboto je 600 dijakov ljubljanske gimnazije prispelo na Koroško. Potovanje so napravili v okviru akcije, ki ima namen, da jih seznani z drugimi evropskimi mesti. Ob priložnosti njihovega obiska v Celovcu jim je mestni potovalni urad posredoval možnost, da so si lahko ogledali in se seznanili z znamenitostmi koroškega glavnega mesta. Tovariše in tovarišice iz Ljubljane so spremljali in vodili tudi dijaki slovenske gimnazije v Celovcu.

Množičen obmejni promet ob praznikih

Ob letošnjih binkoštnih praznikih so znamenovali rekorden obmejni promet na prehodih v Italijo in Jugoslavijo. Živahen promet se je začel že v petek pred prazniki. Cariniki na prehodu Vrata—Megvarje so od petka polnoči do ponedeljka do polnoči našli 77.246 potnikov, kolona avtomobilov je dosegla do 8 kilometrov dolžine. Najštevilnejši avtomobilski promet v Jugoslavijo ugotavljajo na prelazu Podkoren, kjer je od sobote do ponedeljka prekoračilo mejo 6 tisoč 584 potnikov z 2333 vozili. Z železnico preko Področice je prekoračilo mejo v obe smeri skupno 14.412 potnikov. Številnejši kot prejšnje leto je bil letos izletniški promet tudi na ostalih mejnih prehodih.

Šmarjeta — Lokovica

Državna meja ne more biti ovira, da se ne bi znašla srca, ki se ljubijo; h temu gotovo prispeva tudi mali obmejni promet. Zato ni čudo, da je naš Fricej Šranc, p. d. Kušarjev v Šmarjeti pogosto potoval v bližnje zamejstvo k kmetu Kuštru in se zanimal za Kuštovo hčerko tako dolgo, da jo je pred nedavnim privedel na svoj dom v sončno Šmarjeto kot ženo in gospodinja.

Prijetna domača in prisrčna svatovščina je bila na nevestinem domu pri Kuštru. Kakor je bilo ženitovanje veselo, tako lepo naj bo v bodočem skupnem življenju tudi mladima novoporočencema. Oba izvirata iz skromnih in marljivih družin, zato se zavedata, da življenje ni praznik, temveč delaven dan od zore do mraka. Kakor poznamo ženina, se temu pravilo oddolži tudi vsak dan, kajti poleg oskrbovanja male domačije je priden delavec in je tudi v letošnji ostri in hudi zimi vztrajal na svojem delovnem mestu. Prav taka je tudi njegova mlada žena ter jima zaradi teh dobrih lastnosti ne bo manjkalo potrebnega vsakdanjega kruha, skrbela pa ne bosta le za vsakdanji kruh, pač pa tudi za dobro vzgojo svojega naraščaja. In če bo mlada žena le imela včasih majhno domotožje po hišici očetovi, bo tudi lukaj pomagal mali obmejni promet, kajti svojci se lahko srečajo brez težav.

Mlademu novoporočenemu paru srčno čestitamo.

Lena nevesta (Bolgarska pravljica)

V neki vasi je zraslo lepo dekle, Bogdanka. Edinka je bila in zelo razvajena. Mati je delala po hiši, čistila in kuhala, Bogdanka pa je le hodila sem ter tja in se ničesar ni lotila.

Od vsepovsod so začeli hoditi in jo snubiti za snaho. Mati je vsem odgovarjala:

„Naša Bogdanka ni vajena dela, razvajena je.“

Takoj, ko so to slišali, so vsi odhajali.

Nekoč pride neki starček in reče:

„Slišal sem, da imate lepo dekle. Rad bi jo vzel za snaho.“

Mati je tudi njemu odgovorila:

„Naša Bogdanka je tako razvajena, ničesar ne zna delati.“

„Nič za to,“ je rekel starček, „pri nas nihče ni nikogar podil k delu. Kdor hoče, dela, kdor noče, sedi.“

Čez teden, dva so imeli svatbo.

Starček je imel tri sinove in še dve starejši snahi.

Na dan po svatbi so se vsi lotili dela. Nevesta je sedela vsa nališpana in ni delala.

Zbrali so se k obedu. Sedli so za mizo. Nevesta je sedela ob strani in čakala, da jo povabijo. Drugi dve snahi sta prinesli jed. Pred očeta sta položili veliko pogačo kruha. Oče je vzel pogačo in jo razlomil na toliko kosov, kolikor je bilo ljudi pri mizi.

„Kaj pa nevesta?“ je vprašala mati.

„Ta ni lačna,“ je odgovoril starček. „Če človek ne dela, ni lačen.“

Po kosilu so spet vsi odšli na delo. Nevesta je sedela in se ni ničesar lotila.

Zbrali so se k večerji.

Starček je vzel pogačo in jo spet razlomil na toliko kosov, kolikor ljudi je bilo pri mizi.

„Kaj pa Bogdanka?“ vpraša mati.

„Ta ni lačna,“ odgovori starček. „Kdor ne dela, ni lačen.“

Večerjali so, se pogovorili, kaj bo kdo

delal drugi dan, odšli spat in kmalu zaspali.

Tudi nevesta je legla. Toda ali lačne oči lahko zaspijo? Komaj je čakala, da se je zdanilo. Tiho je vstala, se umila, pomolzla krave, izgnala teličke.

Tudi drugi so vstali. Ko so videli, kaj je nevesta napravilo, so se spogledali in se nasmehnili.

Za kosilo je nevesta pripravila mizo in sedla skupaj z drugimi.

Starček je razlomil pogačo, dal največji kos nevesti in dejal:

„Nevesta, ti si danes največ delala, tu imaš pogačo!“

Minila sta teden, dva. Nevesta je po ves dan delala.

Tretji teden sta jo prišla obiskat oče in mati. Že od daleč so ju zagledali in vsi prišli na dvorišče, da bi ju pozdravili.

Nevesta je bila prva. Odprla je dvoriščna vrata in jima hitro zavpila:

„Mati! Oče!... Hitro z voza in se lotita kakega dela. Tu ni kot pri nas... Tukaj, kdor ne dela, ne dobi jesti!“

Pameten otrok

— Ko boš odrasla, Metka, se boš poročila, kajne?

— O ne, tetka. Mama je rekla, da se danes toliko zakonov razdre že po enem letu — kaj naj pa potem počnem sama s šestimi ali sedmimi nepreskrbljenimi otroki?«

O neki zelo čudni živali

Želva, ki ji odsekamo glavo, umira šele po sončnem zahodu. Želva, ki se je v nekaj zagrizla, popusti čeljusti šele, ko kje zagrmí. Želve živijo po 500 let.

Že od najstarejših časov krožijo o tej miroljubni prebivalki našega planeta podobne neverjetne zgodbe. Pa se je od davnine do danes marsikaj razčistilo — mnogo je znanost zavrgla in mnogo priznala za resnično.

Nihče ne more z gotovostjo reči, da živijo želve po 500 let. Dokazana je le starost 150 let, kar je za živalski svet zelo mnogo.

Želvo je prav prijetno imeti doma na vrtu, ponekod po svetu pa jih imajo celo po hišah. Ribiči ne vedo o želvi povedati nič lepega, ker jo dolžijo, da mesari med ribami. To »žalitev« so naravoslovci že davno ovrgli, ker

so ugotovili, da ni želva niti najmanj izbirčna in da požre vse, kar ji pride pred nos. Če je to »vse« slučajno riba, požre tudi njo, kar pa je le znamenje dobrega teka, ne pa slaba lastnost.

Krepke in vztrajne želve prenašajo tudi največje podnebne spremembe. Ameriški študenti so leta 1939 izkopali iz povsem trdega blata nekega usahlega jezera v državi Illinois otrple želve, ki so jih imeli že za mrtve, so se pa na svežem zraku brž opomogle v veliko presenečenje mladih raziskovalcev, čeprav so morale gotovo precej tednov preživeti v blatu.

Najdeš jih tudi v puščavah daleč od vode, pa celo v ledu zamrznjene so oživele in tako izpričale, da jim ta hladna ječa niti najmanj ne škoduje.

Praktična lastnost, da lahko živijo tudi po mesece dolgo brez hrane, jim je nekoč močno škodovala. Na otočju Galapagos (v španščini pomeni galapago — želva), ki je več kot tisoč kilometrov oddaljen od južnoameriške obale, je včasih živelo na tisoče želv. Ko pa so ladijski kapitani ugotovili, da lahko pomenijo želve zanje žive mesne konzerve, ki se ne morejo po-

kvariti, so jih začeli na veliko loviti. Lovci, raziskovalci, trgovske in vojne ladje, vsi so začeli na veliko zahajati na Galapagos po želve.

Čeprav jih uničujejo od trenutka, ko se izležejo, so se želve vendarle obdržale in celo razširile po vsem svetu. Le v območju večnega ledu jih ne najdemo. Vseh vrst je okoli 300 — od najmanjših do največjih. Največja danes živeča želva tehta 650 kilogramov, vendar so lazile v prazgodovini po naši Zemlji tudi štirikrat večje orjakinje.

Ugotovili so, da so želve živele na našem planetu že v času dinosavrov, torej pred približno 60 milijoni let. Medtem ko je večina tedanjih orjakov izumrla in se je ohranilo le

malo plazilcev do današnjih dni, je želva ves ta čas uspevala in se razvijala — z vso svojo legendarno počasnostjo. Njen oklep je namreč eno izmed najbolj čudnih obrambnih orožij, kar jih je narava namenila živim bitjem.

Slabo znano je dejstvo, da lahko vzdrži želva — če je potrebno tudi po dneve pod vodo, najbrž, ker se giblje tako počasi in porabi zato izredno malo kisika.

Zaradi nečesa pa so želve še posebno zanimive za znanost — odlično slišijo, čeprav nimajo ušes. Imajo izreden občutek za valovanje zraka in s tem ugotovijo sovražnika že na daleč. Sicer so brez glasu, vendar včasih spustijo iz sebe nekakšen žvižg, ki ga je slišati na deset metrov daleč. Zob nimajo, pa s svojimi čeljustmi režejo hrano kot s škarpami.

Ni res, da so želve v vsem počasne. Vsak otrok, ki ga je že kdaj uščipnila želva, ve, da napravi to naravnost bliskovito. Razen tega živi tudi neka vrsta morskih želv, ki plava s hitrostjo 32 kilometrov na uro.

No, in medtem ko se naravoslovci mučijo s problemi o želvinih skrivnostih, se premika ta počasi in gotovo po svoji poti razvoja in ji je čisto vseeno, kaj mislijo o njej ljudje.

Gigan in gosposki obed

Prišel je cigan h gospodu in dejal:

»Gospod, koliko cenite zlato bučo, veliko ko konjska glava?«

Gospod je mislil, da ima cigan tolikšno kepo zlata. Prijazno ga je posadil za mizo, ga nasitil in napojil z najslajšim vincem. Potlej je vprašal cigana:

»Kje imaš zlato bučo?«

Cigan pa se je začudil:

»Hoj, gospod, jaz je nimam! Le vedeti sem hotel, koliko bi bila vredna.«

Gospoda je pograbila jeza in je plosnil cigana po licu.

Pa je cigan poskočil:

»Hoj, gospod, vi ne znate udariti! Vam bom jaz pokazal!«

In — lop! — po gospodu. Nato je izginil.

Ko se je vrnil v ciganski tabor, je z obema rokama objemal siti trebuh. To je opazil njegov brat in ga vprašal:

»Kje si bil, moj črni brat?«

Povedal je siti cigan lačnemu, kje je gosposko obedoval in pil.

»Kaj si pil?«

»Žganje in vino!«

»Kaj si jedel?«

»Vsega, kar sem pozelel.«

Zahotelo se je lačnemu ciganu gosposkega obeda. Drugi dan se je odpravil h gospodu, da bi še on gosposko obedoval.

Ali komaj je prestopil prag gospodove hiše, že je priskočil gospod ter pričel kričati:

»Hej, cigan, včeraj si dejal, da ne znam udariti. Čakaj, takoj boš videl, da sem se že naučil!«

In vso posodo, kar je je bilo na mizi, je zmetal v prestrašenega cigana.

Ciganska pravljica

Ivo Andrić

59

Travniška kronika

Konzul mu je pravil neštete pritožbe, prošnje in opombe in opazanja; od tega je bilo nekaj za ministra osebno, nekaj za ministra in ministrstvo, nekaj samo za des Fosses, nekaj za vse ljudi. Previdnost, satančnost in pedantnost teh nešteti naročil je mladeniča motila, ga spravljala v zehanje in mu obračala misli na druge stvari.

Zadnjega oktobra je tajnik odpotoval, v mrazu in zgodnjem metežu, kakor je bil prišel.

Travnik je mesto, ki odhajajočemu ne izginja počasi izpred oči, temveč potone nenadoma in ves v svojo globanjo. Tako je zatonil tudi v des Fossesov spomin. Zadnje, kar je videl, je bila trdnjava, nizka in podobna šlemu, zraven nje pa džamija z minaretom, vitkim in lepim kakor perjanica. Desno od trdnjave na strmi skalnati grmadi je čemela velika puščobna hiša, kjer je nekoč obiskal Collogno.

Na tega človeka je mislil mladi mož, idoč po ravni in lepi cesti proti Travniku; na njegovo usodo in na čudni nočni pogovor z njim.

...Vi živite tukaj, toda veste, da se boste prej ali slej vrnili v svojo domovino, v boljše razmere in dostoj-

nejše življenje. Prebudili se boste in rešili te more, mi pa se ne bomo zbudili nikoli, ker za nas je ona edino življenje.“

Kakor listo noč, ko je v zakajeni sobi sedel zraven njega, je vnovič začutil di, ki je trpoel okrog zdravnika — kot neko veliko vznemirjenje — in zaslišal njegov zaupljivi, topli šepet:

„Na koncu, na pravem in popolnem koncu, je vendarle vse dobro in vse se skladno rešuje.“

Tako je des Fosses zapustil Travnik; od vsega se je spominjal samo nesrečnega „ilirskega doktorja“ in za trenutek pomislil nanj.

Res le za trenutek, kajti mladost se ne ustavlja pri spominu, niti ji dolgo ne roje iste misli.

V francoskem konzulatu se je bilo že od prvih dni ustalilo družinsko življenje; tisto bilo družinsko življenje, ki je toliko odvisno od žene in v katerem so vse spremembe in nesreče brez moči proti živi stvarnosti družinskega občutja; življenje z rojstvi, umiranj, s trpljenjem, radostmi in zunanjemu svetu neznanimi lepotami. To življenje je sevalo tudi izven konzulata in doseglo, kar ni uspelo nobeni drugi stvari, ne sili ne podkupovanju ne prigovarjanju: vsaj nekoliko je zblížalo stanovalce konzulata z ljudmi v mestu. Kljub vsej mržnji, ki je, kot smo videli, vladala proti konzulatu kot tuji ustanovi.

Še predlanskim, ko je družina Daville tako nenadoma izgubila otroka, so v vseh hišah brez razlike poznali vse posameznosti te nesreče in vse družine so v nji živahno sodelovale. In še dolgo potem so se ljudje prijateljsko in sočutno obračali za gospo Davillovo med njenimi redkimi obiski v mestu. Mimo tega so domači služabniki pa dolške in travniške ženske, posebno Judinje, po vsem mestu raznesli govorico o srečnem družinskem življenju, o „zlatih rokah“ gospe Davillove, o njeni spretnosti, varčnosti,

gospodinstvu in čistoči. Tudi v turških hišah, kjer se o tujih konzulatih ni govorilo brez praznovernega pljuvanja, so na drobno vedeli, kako francoska konzulka koplje in spravlja otroke spat, kakšne obleke imajo, kako so počesani in kakšnih barv pentlje jim zavezuje v lase.

Zato je bilo umljivo, da so nosečnost in porod gospe Davillove pazljivo in skrbno spremljale ženske po vseh hišah, kakor bi šlo za kako dobro znano sosedo. Ugibale so, »v katerem mesecu« je konzulka, kako prenaša svoje breme, koliko se je spremenila in kako se pripravlja za porod. Sedaj je bilo očitno, kako pomenljiva in velika stvar je rojstvo in materinstvo v življenju teh ljudi, drugače tako skopem s spremembami in srečnimi urami.

Ko pa je napočil čas, je prišla v konzulat stara Matička, vdova uglednega, toda propalega trgovca, ki je veljala za najboljšo babico v vsem Dolcu. Ta starca, brez katere ni potekel niti en porod v premožnejših hišah, je še bolj raznesla govorice o gospe Davillovi kot materi in gospodinji. Do zadnje nadržnosti je pripovedovala o redu in o vsakem oprasku in lepoti v tej hiši, ki je »čista kakor raj«, dehteča, topla in razsvetljena do zadnjega kotička; o konzulki, ki je v porodnih krčih do poslednjega trenutka s postelje vse naročala in razporejala, ukazuje »samo z očmi«; o njeni pobožnosti in neverjetnem potrpljenju v prenašanju bolečin; in nazadnje o vedenju konzula, dostojanstvenem in polnem ljubezni, kakršne ni pri naših možeh. Še leta potem je stara Matička mladim porodicam, ki so se preveč razburjale in vdajale strahu in bolečinam, stavila za zgled francosko konzulko, da bi jih tako osramotila in pomirila.

Otrok, ki se je rodil proti koncu februarja, je bila punčka.

Sedaj so jele prihajati iz travniških in dolskih hiš botrinje. (In pokazalo se je, koliko so se ljudje že ne

Ravnanje z električnimi napravami

Otrok laže

Vsako gospodinjstvo ima enega ali več električnih aparatov: električni kuhalnik, likalnik, radijski sprejemnik, električni sesalec, štedilnik, hladilnik, grelec, mešalnik, električni brivski aparat itd. Če z vsemi temi električnimi aparati ne ravnamo pazljivo, potem je lahko ogroženo naše zdravje ali pa celo življenje. Zadostuje, da z vlažnimi rokami zgrabimo za električno vrstico s slabo oziroma pokvarjeno izolacijo, ali da postavimo lonec na kuhalnik, ki ima eno ali več žic dvignjenih nad šamotno ploščo, in že nas električni tok močno strese, če ne celo hudo poškoduje ali ubije.

Električni tok je nevaren za človeka le pri prehodu skozi telo, pri čemer je odločilno, skozi katere organe gre. Nevarnost je seveda odvisna tudi od napetosti električnega toka in od tega, koliko časa deluje na telo. Udarci električnega toka jakosti do 8 miliamperov (tisoči del ampera) ne povzročijo nikakršne bolečine, udarec električnega toka jakosti 8 do 20 miliamperov že povzroči rahlo bolečino, krč in roko ali katerikoli drugi del telesa težko ločimo od električnega prevodnika. Pri 20 do 50 miliamperih nastanejo že resni krči mi-

šic, dihanje je oteženo, pri 50 do 200 miliamperih ali več pa so prizadeti notranji organi, električni tok take jakosti povzroča nevarne opekline, srčno kap, včasih pa tudi trenutno smrt. Ker je zelo pomembno, da električni tok čim manj časa prehaja skozi telo, si je treba prizadevati, da čimprej ločimo poškodovanca od električnega prevodnika.

Vsi ljudje niso enako občutljivi za električni tok. Tisti, ki se precej potijo ali imajo slabše srce ter otroci so za udarce električnega toka občutljivejši. Hrapava, žuljava in suha koža je proti električnemu toku odpornejša od gladke, mehke in vlažne.

Zaželeno je, da imamo električne aparate vključene v tako imenovane šuko-doze, ki so ozemljene.

Navaden električni likalnik je lahko zelo nevaren. Ker je nenehno v gibanju in izpostavljen lahkim udarcem, se izolacija čestokrat pokvari in grelne napeljave pridejo v stik z jeklenimi ploščami oklepa. Ker razen tega navadno likamo perilo napol vlažno ali z vlažno krpo, nas takšen pokvarjeni likalnik kaj lahko strese. Zato je priporočljivo, da obleče gospodinja pri likanju gumijaste copate oziroma čevlje z gumijastim podplatom ali pa naj stoji na suhem lesenem podu. Seveda je treba likalnik večkrat pregledati in napake popraviti.

Četudi imajo električni štedilniki, hladilniki, bojlerji in sesalci predpisano obvezno ozemljitev, je vendarle priporočljivo, da čistimo te aparate, zlasti pa štedilnik, takrat kadar so izključeni.

Kuhalnik z odkrito špiralo je lahko nevaren, če je spirala dvignjena nad šamotno ploščo ali če tekočina, ki jo grejemo na kuhalniku, prekipi. V tem primeru se nikar ne dotikajmo posode, temveč prej izključimo kuhalnik!

Grelce, ki jih potapljamo v vodo, moramo od časa do časa pregledati. Prav tako ni priporočljivo šariti z roko po vodi, v katero je potopljen grelec, vse dokler je vključen.

Z električno pečjo, ki ima nezavarovano špiralo, nikar ne grejte kopalnic. Za kopalnice si lahko nabavimo posebne infragrelce, pri katerih je spirala v šamotnem ovoju.

Mnogi imajo navado, da brskajo po radijskem sprejemniku, če ni kaj v redu. Takšno ravnanje je lahko zelo nevarno, zlasti pri sprejemniku tako imenovanega univerzalnega tipa, kjer nas lahko vsak kovinski del elektrizira, še celo vijak, na katerem je pritrjeno stikalo.

Televizijski aparati so najbrž bolj varni pred našimi »preiskavami«, če pa se komu le zahoče preučiti notranjost sprejemnika, naj se

raje takoj premisli, ker so pri televizijskih sprejemnikih napetosti zelo velike, celo do 15.000 voltov.

Tudi navadna žarnica lahko povzroči nesrečo. Nikdar je ne pritrdimo v njeno ležišče z vlažnimi rokami, oziroma stoječ na vlažnem ali betonskem podu.

Električne vrvice moramo takoj zamenjati, če opazimo kakršnokoli napako na izolaciji. Ker električni kabli niso odporni proti temperaturam, večjim od 60 ali 70 stopinj, moramo paziti, da se ne dotikajo vročih mest na štedilniku, kuhalniku ali likalniku.

Prav tako ni priporočljivo uporabljati električni brivski aparat v kopalnici, ker nas lahko zaradi vlage pošteno strese.

Mali nasveti

■ Aluminijasta posoda je zelo lepa, pa tudi zelo občutljiva. Pri čiščenju se ne sme uporabljati sredstvo, ki vsebuje pesek (n. pr. VIM), pač pa jih perite v blagi peni mila ali detergenta, ki se peni. V aluminijasti posodi ne puščajte ostankov jedi, posebno pa ne mleka, kisa ali kislega zelja.

■ Predmeti iz bakra in marmora se bodo lepo svetili, če jih namažete z zelo dobro pasto za parket. Seveda prej predmete očistite in dobro zbršite.

■ Posoda, ki jo neprestano uporabljamo za vodo, se sčasoma prekrije z apnenčasto oblogo. Nastrgajte časopisni papir in vanj vlijte močnega kisa in pustite stati mešanico v posodi čez noč. Nato stene posode še zdrgnite s časopisnim papirjem in splaknite s čisto vodo. Če se obloga še drži sten posode, postopek večkrat ponovimo.

Beljakovine

Ime beljakovina izvira iz besede beljak. Slišimo tudi tukaj proteini. Protos pomeni v grščini prvi, torej snov, ki je prva, zelo važna. Beljakovine so sestavljene iz ogljika, vodika, kisika, žvepla, deloma fosforja in železa. Vse beljakovine so zelo neobstoje, hitro se spremenijo in to je njihova dobra lastnost. — Moko, maščobe in testenine še nekako shranimo; meso, ribe, jajca pa težko, ker se prehitro kvarijo.

Imamo pa beljakovine živalskega in rastlinskega izvora. Živalske beljakovine so važnejše (mleko, ribe, jajca, meso) od rastlinskih (žitarice, zelenjava in sadje). Rastline imajo namreč mnogo manj odstotkov beljakovin, pa tudi sestavina rastlinskih beljakovin je drugačna kot sestavina živalskih beljakovin.

Beljakovine se v telesu ne morejo kopičiti tako kot tolašče in ogljikovi hidrati; kolikor jih je odveč, se izločijo iz telesa.

Kdo se ni še nikoli v življenju zlagal?

Kaj neprijetno vprašanje je to — v odgovor zamahneš z roko, češ — človeška narava je pač šibka in greš dalje. In kaj če se laže otrok? Tu smo ali preveč popustljivi in si mislimo, se bo že odvalil, ali pa zaskrbnjeno iščemo v njem zasnove nepoštenosti.

Da bomo znali otrokom laž pravilno presoditi, si oglejmo nekaj vrst negovih laži: »Otroci v starosti do petih let sploh ne znajo lagati,« je dejal Jean Paul, »oni samo govorijo.« Psihologi namreč trdijo, da je otrok šele od petih let dalje zmožen razlikovati med dobrim in zlim.

Marjanca je hotela prepričati mamo, da je videla princesko s kronico. — Čeprav ji je mati odgovorila, da to ni mogoče, je otrok vztrajal pri svoji trditvi. Marjanca ni lagala — otroci imajo bujno fantazijo in pogosto zamenjajo sanje z resničnostjo. Otroški psihologi svetujejo, naj na tako otroško govorjenje odvrnemo z opazko: »Tako se ti je sanjalo!« Napake pa je, če pred otrokom pripoveduješ to zgodbo ostalim, družinskim članom, zakaj otrok bo tedaj čutil, da je v središču pozornosti in si bo izmišljal podobne stvari še naprej, mi pa vendar želimo, da bi otrok govoril premišljeno.

Resneje moramo gledati na laž iz strahu ali stiske.

Mali Peter je navdušeno pripovedoval materi, kako je metal kamenje z balkona, ko pa je opazil, da mati mrči čelo in ga najbrž čaka kazen, je hitel popravljati: »Ne, saj sem metal samo drobtinice kruha!«

Vedeti moramo, da se je otrok v tem primeru zatekel k laži, ker je zaslužil, da bo kaznovan, prej pa ni pomislil, da bi s kamnom koga poškodoval, ker ga o posledicah dejanja ni nihče poučil. Zato mu bomo lepo dopovedali, kaj vse bi se lahko zgodilo, če bi kamen priletel na sosedove otroke ali koga drugega, in mu bomo skušali prikazati škodljive posledice. Nikdar pa ne smemo v prvem primeru seči po strogi kazni. Če pa bi kljub svarilu spet zagrešil isto napako, ga moramo kaznovati, vendar do mere. S pretepanjem še nikoli ni bil nihče dobro vzgojen, otrok bo iz strahu pred hudo kaznijo še bolj lagal.

Ko začne otrok razlikovati med dobrim in zlim, moramo biti posebno previdni. Otrok naj v starših vedno vidi vzor. Nikoli ne učite otroka, naj obiskovalcu, ki vam ni prijeten in bi se mu radi izognili, reče, da vas ni doma.

Otrok bo v konfliktu z vestjo: mati, ki je zanj simbol resnice in dobrote, mu ukazuje, naj reče nekaj, kar ni res. Tudi v tako imenovanih »konvencionalnih« lažeh ne postavljajte otroka pred konflikte, ker jih ne bo znal rešiti. Odrasli morajo tudi držati obljubo, ki so jo dali otroku. Če pa dane obljube iz nepredvidenih vzrokov le ne moremo izpolniti, mu to obzirno dopovejmo in utemeljimo. Z otrokom ne bodimo surovi in ga ne zapostavljajte! Otroci, ki odrasla brez tople ljubezni, je na poti, da postane asocialen človek, logično je, da se bo, če bo tak, vedno boril le za svoj jaz in se bo težko podredil družbi.

Žitni kosmiči v različnih oblikah

Brale smo že in slišale, kako važno je, da obilno zajtrkujemo. Žitni kosmiči, ki vsebujejo mnoge naravne vitamine in rudninske snovi žitnega zrna, naj bodo osnova zajtrka. Okrepil in nasitil nas bo za več ur. — Kako pripravimo kosmiče, je odvisno od našega okusa oziroma okusa družine.

Priporočljiv recept je: zvečer namočena kosmiča zmešamo zjutraj z nekaj medu, smetano, orehov in sadja.

Ovseni kosmiči z mlekom in sladkorjem so zlasti otrokom zelo priljubljena hrana. Moškim bo verjetno bolj teknilo, če bodo dobili kot dopolnilo ovsenim kosmičem klobaso, gnet ali slanino.

Marsikatera gospodinja bo zmajala z glavo, češ kje naj dobi denar za obilen zajtrk. Vendar je pametno pripravljati izdatne in obilnejše zajtrke na račun kosila in večerje.

Kaj morajo vedeti mlade matere

Če dudka še nima luknjice, jo bomo naredile, in sicer z debelejšo iglo, katere konico smo razkužili. Nato dudko dobro prekuhamo. 3 minute kuhanja zadostuje, sicer bi škodovalo gumlju.

Steklenica mora biti vedno znova prekuhana, posebno prve tedne. Nato enkrat tedensko zadostuje.

Kaj pa moramo paziti pri kopanju? Otroka kopljemo vedno pred hranjenjem. Voda mora imeti od 30 do 38 stopinj Celzija. Pri zdravem dojenčku ni potrebno oči, noska in ust posebej čistiti. Nohte postrižemo, ko otroček spi. Ko otrok postane večji, se kaj pogosto zgodi, da poje gumb ali denar. Pri teh gladkih predmetih se ni treba preveč razburjati in si delati skrbi. Navadno se bodo z blatom izločili. Pri koničastih predmetih pa mora takoj priskočiti na pomoč zdravnik.

sprijaznili s konzulatom pa vsaj približali družini Daville.) Prišle so dolske gospodinj, rdečelične in dostojanstvene, v kratkih krznenih kožuhih, hodeč počasi in slovesno kot gosi na ledu. Za vsako je previdno koracilj premražen vajenec s škrlatnimi ušesi in zmrznjenimi »svečkami« pod nosom, ki jih ni mogel obrisati, ker je v iztegnjenih rokah nosil zavite darove. Tudi veliko begovic je poslalo darila in Ciganko, naj vpraša, kako se gospa konzulova počuti. V porodniški sobi so razdelili darove: pladnje z orehovo potico, kolače z dateljni, naložene ko polena, povoje in bale platna in svile, čutare in steklenice žganja in malvazije, zamašene z listi sobnih cvetic.

Kakor nekoč v žalosti ob smrti Davillovega sinčka je gospa von Mitterer tudi tokrat vneta sodelovala pri vselem dogodku. Otroku je podarila lep in dragocen zlat italijanski medaljon s cvetovi iz črnega emajla in demantov. Zraven pa je povedala zapleteno in ganljivo zgodbo tega medaljona. Ana Marija je nekajkrat v teh dneh prišla na obisk in bila malce razočarana, da je šlo vse tako preprosto, lahko in po sreči, brez nepredvidenih prijetljajev in brez vzroka za razburjenje. Sedela je ob porodnici in govorila brez konca in kraja, kaj vse čaka to malo bitje, o usodi ženske v družbi in o usodi sploh. Iz svoje posteljne beline je gospa Daville, drobna in blede, gledala in poslušala brez znaka razumevanja.

Največje in najlepše darilo je poslal vezir. To je bila velikanska tepsija-demirlija,* polna orehove potice, pokrita najprej s svilo, potem pa s širokim kosom blede-rdeče brokatne tkanine iz Bruse. Tepsijo je neslo nekaj slug, pred njimi pa je korakal eden izmed uradnikov. Tako so šli skozi vso čaršijo ravno opoldne.

Davna, ki je vedno vse izvohal, je zvedel tudi za težave, s katerimi je ta velikanski pladenj šel iz Konaka. Težave je povzročil haznadar. Kot po navadi si je Baki prizade-

val, da zmanjša vsak strošek in varčuje pri darilih, ki jih daje vezir.

Začelo se je izbiranje pladnja in posvetovanje, kakšno tkanino je treba darovati. Vezir je naročil, da mora biti polica na največjem pladnju, kar jih je v Konaku. Baki je skrajza dokazoval, da ni treba ničesar pošiljati, ker to pri Frankih ni običaj. Ko ni uspel, je skril največji pladenj in podtaknil malo manjšega, toda odkrili so ga Tahir-begove sluga. Haznadar je vreščal s tankim glasom, zadušenim od srda:

»Lahko vzamete še večjega! Dvorišče jim nesite, bo najboljše. Podarite in razdajte vse, saj se že tako preveč razsipa!«

Ko je videl, da za prt jemljejo najboljši kos tkanine, je znova zavreščal, se vrgel na tla, legel nanjo in se zamotal v robove.

»Ne, ne boste! Ne pustim! Razbojniki, požeruhi, zakaj pa od svojega ne dasle!«

Komaj so ga ločili od dragocene tkanine in pokrili z njo pladenj. Baki je stokal kot ranjenec, klet vse konzule in konzulate tega sveta, vsa rojstva in porodnice in bedaste navade in botrinje in samega svojega klavnega vezirja, ker ne zna več braniti in čuvati teh malenkosti, ki jih še ima, temveč posluša ponorelega razsipnega teftdarja in razmetuje in daruje na levo in desno, Turčinu in kaurinu.**

Otrok, rojen v francoskem konzulatu, je bil krščen šele čez mesec dni, ko je popustil mraz, ki je to leto pritisnil še na koncu zime. Deklica je dobila pri krstu ime

* Posebne vrste pladenj.

** Kaurin — nevernik.

Evgenija Štefanija Anunciata in bila vpisana v krstno knjigo dolske fare na dan 25. marca 1810, ravno na Marijino oznanjenje.

To leto, mirno in polno dobrih obetov, je prinašalo vsakemu nekaj od tistega, kar si je želel in upal.

Naposled je tudi von Mitterer dobil jasna navodila, kako se mora vesti do francoskega konzula. ("V osebnih odnosih prijazno, lahko prisrčno, toda javno, ne pred Turki ne pred kristjani, ne sme kazati nikakršnih znamenj prijateljstva, rajši dostojanstven hlad in zadržanost" itd.) S temi navodili oborožen se je von Mitterer gibal laže in vsaj nekoliko bolj naravno. Težko je šlo le z Ano Marijo, ki nikoli ni priznala nikakršnih navodil niti ni hotela vedeti, kaj je mera in kje meja.

Zaroka in poroka avstrijske princese Marije Luise z Napoleonom je Ani Mariji povzročilo veliko razburjenje. Po dunajskih časnikih je spremljala vse podrobnosti ceremoniala, poznala imena vseh oseb, ki so sodelovale, in si zapomnila vsako besedo, ki je bila, po pisanju časnikov, izgovorjena ob tej priložnosti. In ko je neke prebrala, kako je Napoleon, ki ni mogel pričakati svoje carske neveste na dogovorjenem kraju, zdirjal na navadnem vozu inkognito proti Mariji Luisi in skočil v njeno kočijo neke sredi pota, je Ana Marija zajokala od navdušenja. Kot vihar je planila k možu v delovno sobo in mu izjavila, kako pravilno je v Korzikancu videla izrednega človeka in edinstven primer veličine in čustvenosti.

Čeprav je bila nedelja, je šla obiskat gospo Davillovo, da ji natrosi vsega, kar je zvedela in prebrala, in podeli z njo čustva občudovanja in navdušenja.

Gospa Daville je te nenavadno sončne aprilske dni uporabila za delo na vrtu.

(Nadaljevanje)

za oddih in razvedrilo

Lahko mi sicer rečete, da sem malo prismojen, kaj mi mar — je vzkliknil Samuel Velarde, vendar vztrajam pri svoji trditvi. Lahko je pojasniti samomor odločnega moža, češ da je bil sit življenja ali pa reven kakor cerkevna miš, kajne? Mar ne veste, da je Pablo zahteval v oporoki, naj ga pokopljejo skupaj s tisto dolgo laso lutko? Mislim namreč na posebno odrezano glavo, ki jih dobiš pri Indijancih rodu Jibaro. Vendar pa nihče ni našel glave v njegovem železnem zaboju.

Pohajkovali smo pred cerkvijo Saint-Didier in čakali pogreb, ki bi moral priti, pa ga ni bilo od nikoder. Prejšnji večer je bil župnik odklonil prošnjo, da bi ga pokopali s krščanskimi obredi, ker je zvedel, da ni umrl naravno smrti, kot smo mu zagotavljali vsi Pablove prijatelji, da ne bi prišlo do škandala.

Ko se je zdanilo, so odnesli samomorilčevo truplo, ne da bi o tem obvestili prijatelje. Ker nismo mogli iti na pokopališče, smo zavili v kavarno; tam pravzaprav lahko slišite še najganljivejše nagrobne nagovore.

Morda še ne veste, — je nadaljeval Samuel Velarde, — da se je Pablo uničil zaradi svojevrstnega domoljubja, ki ga je dokaj težko razumeti in razložiti: zaradi domoljubja, ki se izraža v nagnjenju do gostilniškega življenja ali, po domače rečeno, do krokanja. Po celem Montmartru so ga poznali le pod imenom Pablo. Neredko sem ga ob dveh zjutraj videl, kako je z opotekajočim mornarskim korakom in zbezanega pogleda prikolovratil v kak kabaret, kjer so ženske od veselja zaploskale: »Ah, Pablo je prišel. Sedaj se ne bomo dolgočasile!« Pablo je naročil šampanjca za vse navzoče, nato je nagnil glavo na stran, se spakoval kot nemi klovn, si kupil za deset frankov pasjih bombic ter z njimi obmetaval ženske, ki so vreščale od smeha, seveda iz varne oddaljenosti: »Tale Pablo je pa res tič!«

Nihče si ni bil na jasnem, od kod tolikšna popularnost.

Morda je bilo ravno njegova resna drža sredi tolikšnega življenja in veselja tisto, kar je privlačilo, kajti vedel se je dostojanstveno kakor plesni učitelj iz Seville. Morda bi v tem morali iskati vzroke nenavadne naklonjenosti, ki si jo je vselej pridobil. Pravijo tudi, da je sklepal kratkotrajna prijateljstva s številnimi dekleti iz boljše družbe, ki so vse znale posnemati njegovo priljubljeno frazo: »Je suis Perouvien!« Sam mi je nekoč priznal, da zato vse noči prebije v lokalih Montmartra in razmetava denar na začudenje vseh prisotnih, ker se ima za nepooblaščenega poslanika dežele srečne preteklosti. Menil je, da v nočnih lokalih popiva zaradi patriotizma, da bi s tem manifestiral večno slavo svoje domovine, skratka, svoje početje je imel za domoljubno propagando in tega stališča mu ni nihče tako zlahka ovrgetel.

Nihče ni vedel, da je petnajst let preživel v selvasu, kjer sem ga bil tudi spoznal, ko je trgoval z izobčenci iz vseh krajev v porečju Amazonke pa tudi iz Evrope, predvsem pa z divjaki, ki so obenem zahrbtni in odkritosrčni ter včasih krenejo proti nedoločnim mejam rodnega pragozda, da bi kako mlado žensko zamenjali za razne železne predmete ali pa veliko kepo surovega kavčuka za malo sumljivega alkohola, ki pa je vendar prišel iz tujine. Domači alkohol namreč po njihovem mnenju nikoli ni tako slasten. Tamkaj se je navzel Pablo resnobe izraza, nezaupljivega pogleda in dostojanstvene drža — torej vseh lastnosti divjakov iz selvasa.

Tisti, ki ste ga imeli navadno videti le v klubih, oblečenega v frak, bi ga nedvomno ne prepoznali, če bi ga srečali takole, kot se ga jaz spominjam... Slabo oblečen možakar, pokrit s slamnatim sombrerom, ki pomaga raztovarjati blago s splava, pokrito z nepremočljivo ponjavo; blizu njega stoji v kanuju, oprt na dolgo puščico, korenjaški Indijanec kot božanstvo iz selvasa. Z njim je tudi njegova družica, ki jo je topot prvič vzel na tak izlet, še zelo mlada, v rokah drži otročička in mlado opico. Ena dojka ji štrli v desno, druga pa v levo, kot da mora hkrati nahraniti oba mlada prebivalca selvasa. Postavni Indijanec je prinesel Pablo poleg nekaj palmovih sadežev tudi ves nabrani kavčuk, kot posebno dragoceno darilo pa še nekaj cevki iz trsa, v katerih je uspalno sredstvo, ki bi lahko omamilo vse ribe v reki. Vsak čas se

pa je bilo naravnost čedno. Morda ji je bilo petnajst ali šestnajst let. Preko prsi je imela naslikane spirale v indigo barvi, v obliki neskončno dolge kače, sikajoče z rožnatim jezikom, ki je še bolj poudarjala njeni bujni prazgodaj razviti dojki. Prelepe so bile njene božanske oči pod razkuštranimi lasmi, dolgimi kot pri srednjeveškem pažu, ki so jih bili skrajšali z macheto, lepo položene na kamen.

Kljub litru zaužitega žganja se je Indijanec grozeče dvignil, vendar je bil Pablo še urnejši, poleg tega pa sem mu jaz pomagal. V hipu sva ga zvezala in ga skupaj z otročičkom položila v kanu, ki ga je reka med vreščanjem papir odnesla s seboj. Opico smo spustili, da je lahko splezala v drevesne krošnje k svojim družicam. Jaz sem nato skupaj z možmi, ki so veslali moj kanu, odpotoval navzgor po reki. Indijanka se je brž sprijaznila z dejstvom,

VENTURA GARCIA CALDERON

Odrezana glava

bosta začela pogajati o zamenjavi; vse bosta stehala na nenavadnih tehtnicah in se podrobno dogovorila. Malo bo manjkalo do prepira, kot slučajno se bosta poigravala z orožjem. Vendar pa se nazadnje rajši odločila za pijačo, ker je to mnogo bolj po okusu obeh barantajočih strank kot pa pretep.

Indijanec hoče v svoji primitivni poželjivosti takoj načeti alkohol iz lesketajoče se evropske steklenice, katere zamašek se bo že naslednjega dne preselil na njegovo ogrlico, toda Pablo Leal nima rad, da mu pri kupčijah žganje zameglji razum. To so pač poklicne težave... Biti moraš nezaupljiv, ne da bi preveč očitno pokazal svoje neznanje. Prvič se ne more zanesti na to, da v žganju iz jyce, ki ga je prinesel njegov rdeči prijatelj, ni nekaj kapljic tistih počasi delujočih strupov, zaradi katerih se lahko zatreskaš v najbolj odurno bitje ali pa se celo preseliš med prednike. Tle Indijanci iz amazonskega selvasa so sila spretni kemiki. Potomci starega plemena, najstarejšega v Novem svetu, imajo nedvomno poleg drugih lastnosti še to čedno potezo, da se znajo narediti povsem nedolžne.

Ženska, načičkana kakor za veliko slavlje — se pravi, s preluknjanima ušesoma in ustnicami in vanje vtaknjenimi okraski, z rdečimi in modrimi risbami na prsih — se nasmehe tujcu, nato pa se umakne, medtem ko njen gospodar pije kot žolna, a pri tem ne umakne pogleda s Pabla Leala in njegovih evropskih dragocenosti: konzerv, igel, ogrlic, kosov angleškega bombažnega blaga in obilice raznih pušk.

Indijanec si tega noče priznati, a se vendar spričo vsega tega bogastva počuti neskončno beraškega. Ves kavčuk, nasoljeno meso z okusom polenovke, zlata zrnca, celo mala opica, vse to bi se mu zdelo pravcata revščina, če bi ne imel s seboj nekaj primerkov »tsantsa«. Ne pozabite, da si je Pablo želel ravno teh in jih tudi dobro spravil v denar. Deset, morda celo petdeset steklenic konjaka, kdo bi vedel, koliko ta beli nepridiprav dobi za eno samo.

»Tsantsa«, kot vsi veste, so glave ubitih sovražnikov, ki si jih morajo obesiti poglavarji plemena Jibaro za pas ob dnevnih veselja. Moč ubitih sovražnikov pod mogočno roko spodbuja preživelega zmagovalca. Cela galerija glav v dosegu roke je kot zbirka odlikovanj in je ponos poglavarja. Toliko etnografov in ljubiteljev se je vrglo na nakupovanje odrezanih glav, da se je izdelava le-teh sprevergla v zelo donosno obrt. Lahko jo je zamenjati za katero koli drugo lepo stvar, za drago karabinko, za nekakšno žgano pijačo, ki človeku pričara lepše sanje kot vsi pragozdni strupi. Zategadelj so pričeli kar s serijsko izdelavo. Seveda, celotna stvar je malce ostudna, zato pa je rezultat toliko lepši. Glavo ubitega sovražnika, iz katere vzamejo kosti, kuhajo, kakor bi hoteli narediti iz nje usnje, nato jo napolnijo z vročim peskom, sešijejo ustnice in vse skupaj sušijo na soncu.

Indijanec je prinesel nekaj teh odrezanih glav, ki so jih bili zanj pripravili divjaki iz plemena Jibaro, izvrševalci tujih naročil kot kipaři živega mesa. Pablo je nad vse zadovoljen, toda žganje je pokvarilo vse skupaj. Nikakor se ne moreta zediniti, koliko kosov strelnega orožja prejme Indijanec. Nazadnje Pablo kot za šalo vrže na kup lesketajoče se drobnarije, k so jo bili nakopičili na bregu reke njegovi peoni, še krasno lovsko puško in vzklikne:

»Na še tole, jaz pa si potem vzamem tvojo deklino!«

Takšna je pač cena. V selvasu velja dobra ženska toliko kot puška, dekle iz rodu Campa

pa je odslej njen gospodar Pablo. Ženske v selvasu so vse bolj potepinske narave, samo življenje jih prisili k temu.

Seveda, treba je bilo čimprej izginiti iz tega kraja, ker nikdar ne veš, kaj ima za bregom maščevalni Indijanec. Neredko se divjaki znesejo nad kakim belcem, s katerim so prišli navzkriž. Težko je bilo zapustiti prelepi košček Amazonije. Res, Indijanec je bil Pablov stari prijatelj, vendar prebivalci tropskega pragozda le redko bolehalo za predsodki in slabo vestjo.

Zdi se mi, da sta Pablo in Indijanka živela skupaj tri ali štiri leta, zadrževaje se na velikih rekah; morda se jima je rodilo tudi nekaj bronastih divjakov. Nazadnje pa je očeta temnopoltnih paglavcev prijelo, da bi šel v Pariz. Prav nič mu ni bilo videti, da bi se še kdaj spominjal svojega nevarnega življenja. Vsaj z nikomer ni o tem govoril. Vsakih šest mesecev pa ga je iznenada začela tresti malarija, kakor so zdravniki imenovali njegovo domotožje po selvasu.

Dosti je bilo dokazov za Pablovo domotožje: iz daljne dežele ob Amazonki je naročil mnogo stvari, predvsem pa jedila. Domoljubje je čisto podobno nežnim pragozdni vonjavam, ki jih ne more nadomestiti najzlahtnejši francoski parfumi. Ne verjamem, da je bil Pablo kaj dostikrat zamorjen. V njegovi hiši so se pridno zalivali z najboljšim francoskim konjakom, a tudi domačih pijač iz Pablove domovine niso zametavali. Nekega jutra sem bil ves blažen, ko sem prejel od njega naslednje sporočilo: »Pridi jutri k meni na zajtrk. Prispele so slaščice in jih bova skupaj odprla.«

V veliki pločevinasti škatli je bil morda sladki fižol, orehi, pomaranče, indijanski kolački, pisani kot marmor. Ko je Pablo z odpiranjem za konzerve izrezal veliko pravokotno odprtino in dvignil pokositreni pokrov, se je kljub temu, da se je po navadi znal docela obvladati, zgrozil in prebledel, kot da mu je vsa kri izginila z obraza.

»Tako torej!« je končno izdaval. »Ta prekleti rdečkar, ta vlačugin sin se mi je le maščeval...«

Sredi pločevinaste škatle so se med slamo prepletali razkuštrani lasje odrezane človeške glave. Ko sem jo hotel vzeti v roke, me je Pablo ves zaprepasčen zadržal in kričal kot poblašnel:

»Da se mi ne dotakneš te stvari! To bi bilo... bi bilo... skrajno nespametno...!«

Na obrazu se mu je brala blaznost in njegova groza je bila tako silovita, da je bil njegov smeh naravnost komičen: to je bil smeh divjaka iz selvasa, ki zagleda zvezdo repatico ali pa sreča rdečega jelena, ki se ga v selvasu boji kot utelešenega hudiča.

»To je glava tiste moje Indijanke!« je nazadnje povedal. »Čisto dobro jo poznam.«

S skrajno pazljivostjo je zamotal glavo v prtič in jo pričel skrivati v svojo železno škatlo, kjer je hranil vse premoženje.

»Res krasno pokopališče!« sem že hotel zaklicati, toda opazil sem, kako si je Pablo namočil roke v jodovo tinkturo; lahko bi tu prisegel, da sem ga slišal mrmrati:

»Prepozno! Tudi jod mi ne more več pomagati.«

Ni bil človek, ki bi mnogo govoril o svoji preteklosti. Tudi ni bil prijatelj dolgih pogovorov. Po drugi strani pa ga je njegova divjaška preteklost jezila, ker so ljudje na splošno natočevali, da si vseh svojih bogastev ni pridobil najbolj pošteno. Kdo bo prvi vrgel kamen vanj? Vsi, ki so kdaj živeli v selvasu, vedo, da ne bi bili čitali Pascala, da je morala nekaj silno relativnega; iste pravice ne morejo veljati za jaguarja in za vicune. Gotovo niste nikdar videli pasti, ki jih indijanski lovci

postavljajo jaguarjem. Z listjem in ovijalkami tako prirodno pokrijejo dvojno vrsto zastrupljenih puščic, da celo kralj selvasa nasede tej ukani. Ko spozna, da se je ujel, komaj še utegne zarečati in pokazati zobe, videč prihajati skrite lovce. Nima časa, da bi se skesal svoje neumnosti.

Na te pasti sem pomislil, kadar sem zadnje mesece njegovega življenja pogledal Pabla. Propadal je, vsak dan je bil slabši. Vendar ni tožil, ker je vedel, da ga je zateklo maščevanje selvasa, kajti nekateri strupi delujejo zelo temeljito, a ne puščajo nobenih vidnih sledov, posebno če je maščevalni Indijanec s strupom dobro natrl odrezano glavo, ki jo je potem zaupal pošti, da jo spravi do Pariza.

Ali je bilo hrepenenje po preteklosti, domotožje ali strup tisto, kar ga je tako nezmotljivo zdelalo? Nekega dne je podlegel telesni

in moralni utrujenosti ter se s strelom v glavo za večno preselil nazaj v negotovi, vlažni, čezmerno vroči pragozdni raj, kjer mora tavati tudi njegova mrtva obglavljena prijateljica.

Toda v njegovi železni škatli ni bilo odrezane glave; kaj lahko je bilo najti izgovor, češ da jo je prodal in si za izkupiček privoščil še nekaj noči s šampanjcem. Ko smo pregledovali njegovo zapuščino, je enostavno nismo našli.

Kajne, vse to se vam zdi velika izmišljotina, ki ji ni verjeti? Popolnoma vas razumem! Kako bi tudi mogli razumeti takšne stvari, če niste nikoli povohali selvasa!?

ZA DOBRO VOLJO

»Dejal mi je, da se ustrelji, če ga ne uslišim.«

»In kaj si napravila?«

»Rešila sem mu življenje.«

*

»Ali je tvoj mož še vedno brez vzroka ljubosumen?«

»Ne, zdaj ima že vzrok.«

*

Neka gospa slikarju: »S čim pa mešate svoje barve?«

Slikar: »Z razumom!«

Gospa: »Aha, zdaj razumem, zakaj ste postali miniaturni slikar.«

*

Misliš, da je to smešno, če mi žena vedno pripoveduje o možu, ki ga je imela pred menoj?«

»Prijatelj, ti ne veš, kako si srečen! Moja žena pa mi vedno govori o možu, ki ga bo imela za menoj?«

*

»Najemnina za sobo je sedem sto šilingov na mesec!«

»S hlevom vred?«

»S kakšnim hlevom?«

»Za osla, ki bo to plačal.«

*

»Pa še nekaj, Ana. Povejte mi, zakaj ste pustili svojo zadnjo službo?«

»Ker me je gospodar vsake hip poljubil.«

»In tega niste prenašali?«

»Jaz že, ampak njegova žena ne.«

*

»Pomisli, Ema, ta nesramnež. Zvabil me je v svoje stanovanje pod pretvezo, da mi pokaže svoj filatelistični album.«

»In kaj sta počela pri njem?«

»Gledala filatelistični album.«

*

»Očka, kaj je pravzaprav finančni genij?«

»Sinko, to je tisti očka, ki zasluži več kot pa mama potroši.«

*

Oče pride domov, toda v sobi je samo sinko.

»Milček, kje pa je mamica?«

»Pred dvema urama je šla za pet minut k sosedu.«

